

Lasten ja nuorten palvelujen nykytilakuvaus Sipoon kunta

17.1.2025

Sisällysluettelo

1 Johdanto.....	3
1.1 Lapsiystävällinen kunta – hyödynnettävät indikaattorit.....	4
2 Nykytilakuvauksen valmistelun prosessi.....	5
2.1 Toimialatapaamiset.....	5
2.2 Lasten ja nuorten hyvinvointiryhmä.....	6
2.3 Nuorisovaltuusto.....	6
2.4 Kunnan johtoryhmä.....	6
3 Palvelut ja toimintamallit.....	7
3.1 Varhaiskasvatus.....	7
3.2 Koulutus.....	8
3.3 Yhdyskunta ja ympäristö.....	11
3.4 Arki ja vapaa-aika.....	12
3.4.1 Liikuntapalvelut.....	12
3.4.2 Kirjastopalvelut.....	14
3.4.3 Kulttuuripalvelut.....	16
3.4.4 Työllisyys- ja maahanmuuttopalvelut.....	17
3.4.5 Hyvinvoinnin edistämisen palvelualue.....	18
3.4.6 Ruokapalvelut.....	20
3.4.7 Nuorisopalvelut.....	20
3.4.8 Sipoon opisto.....	22
4 Yhdyspintatyön kuvaus toimialoittain.....	24
4.1 Varhaiskasvatus.....	24
4.2 Koulutus.....	25
4.3 Yhdyskunta ja ympäristö.....	26
4.4 Arki ja vapaa-aika.....	26
5 Yhteenveto.....	29
Liite 1. Lapsiystävällisen kunnan indikaattorit.....	1

Lasten ja nuorten hyvinvointia tukevien palvelujen ja toimintamallien nykytilakuvaus

1 Johdanto

Nykytilakuvaus kuvaa lasten ja nuorten hyvinvointia ja osallisuutta tukevien palveluiden ja toimintamallien sekä niitä ohjaavien suunnitelmien, hyvinvointia kartoittavien mittareiden ja yhteistyötahojen kokonaisuutta Sipoossa syksyllä 2024. Se valmisteltiin kesä-joulukuussa 2024 taustatietojen etsimisen, toimialatapaamisten ja monialaisen käsittelyn kautta. Toimialojen ja palvelualueiden kanssa käytiin läpi lasten ja nuorten palvelujen ja toimintamallien kokonaisuutta. Tapaamisten jälkeen nykytilakuvaus käsiteltiin lasten ja nuorten hyvinvointiryhmässä, nuorisovaltuustossa ja kunnan johtoryhmässä marras-joulukuussa.

Nykytilakuvauksen osana arvioitiin kaksitoista Unicefin Lapsiystävällisen kunnan indikaattoria poikkihallinnollisesti sekä nuorisovaltuustossa. Indikaattorien avulla kartoitettiin lapsen oikeuksien toteutumista kunnassa. Kaikista indikaattoreista muodostettiin yhtenäiset arviot sekä poikkihallinnollisessa käsittelyssä että erikseen nuorisovaltuustossa, minkä jälkeen ne hyväksyttiin kunnan johtoryhmässä. Indikaattorit tuovat konkreettisesti esiin kunnan tilannetta lapsen oikeuksien näkökulmasta.

Nykytilakuvauksen tarkoitus on luoda kokonaiskuva siitä, millaisilla palveluilla ja toimintamalleilla lasten ja nuorten hyvinvointia ja osallisuutta Sipoossa edistetään. Kuvaus kokoaa yhteen eri toimialojen palvelut ja toimintamallit sekä arvioita niiden toimivuudesta. Tavoitteena on saada kattava ymmärrys palveluiden ja toimintamallien vahvuuksista ja kehittämiskohdista ammattilaisten ja nuorten näkökulmista. Nykytilakuvaus tulee osaksi laajaa hyvinvointikertomusta ja sitä hyödynnetään tulevan valtuustokauden hyvinvointisuunnitelmassa sekä Planet Youth -toiminnan suunnittelussa vuonna 2025.

Palveluita ja toimintamalleja kuvataan kartoituksessa toimialoittain ja ne perustuvat syksyn 2024 tilanteeseen. Varhaiskasvatuksen ja koulutuspalveluiden palveluiden yksityiskohtaiset kuvaukset löytyvät varhaiskasvatus-, esiopetus- ja opetussuunnitelmista, minkä vuoksi niitä ei ole tässä kuvattu niin tarkkaan, vaan keskitytään toimintamallien kuvaamiseen ja arviointiin. Sen sijaan arjen ja vapaa-ajan toimialalla palveluiden tarkempi kuvaus palvelualueittain oli tarpeen, sillä niistä ei ole vastaavia asiakirjoja.

Kaikkia lasten ja nuorten hyvinvointia tukevia palveluita ja toimintamalleja ohjaa Sipoon [Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma](#) ja sen määrittämät toimenpiteet:

- Kunnan tarjoama maksuton ja mielekäs vapaa-ajan toiminta ja toiminnasta tiedottaminen
- Lasten ja nuorten osallisuuden vahvistaminen
- Kasvatuksellisen yhteistyön kehittäminen järjestöjen kanssa
- Mielenterveystaitojen opettaminen ja ohjaaminen varhaiskasvatuksessa ja kouluissa
- Aktiivinen puuttuminen kiusaamiseen, häirintään ja väkivaltaan varhaiskasvatuksessa, kouluissa ja oppilaitoksissa sekä nuorisopalveluissa

1.1 Lapsiystävällinen kunta – hyödynnettävät indikaattorit

Nykytilan kartoituksessa hyödynnettiin [Unicefin Lapsiystävällinen kunta -mallia](#) soveltuvin osin. Mallista valittiin tarkasteluun kaksitoista indikaattoria, joilla arvioitiin lapsen oikeuksien toteutumista. Indikaattorit valittiin viidestä lapsen oikeutta kuvaavasta teemasta ja ne arvioitiin tasokuvausten pohjalta asteikolla 1–4, 1 ollessa heikoin ja 4 paras. Taulukossa 1 näkyvät valitut indikaattorit sekä arviot Sipoon nykytilasta. Liitteessä 1 on esitetty tarkemmin indikaattoreiden tasokuvaukset sekä perustelut nykytilan arviolle.

Taulukko 1. Lapsiystävällisen kunnan mallista valitut indikaattorit

TEEMA 1: Lapsen oikeudet kunnan rakenteissa
INDIKAATTORI: Kuntastrategia sisältää tavoitteen lapsen oikeuksien ja lapsiystävällisyyden toteutumisesta. NYKYTILA: TASO 2.
INDIKAATTORI: Lapsen oikeudet (etenkin yhdenvertaisuus, osallisuus, lapsen etu, oikeus elämään ja kehittymiseen) sisältyvät lasten kannalta keskeisiin, koko kuntaa ohjaaviin asiakirjoihin, ohjelmiin ja suunnitelmiin. (Hyvinvointikertomus ja (lasten ja nuorten) hyvinvointisuunnitelma, kotouttamissuunnitelma, osallisuus- tai vuorovaikutussuunnitelma, oppilaitosten ja varhaiskasvatuksen toimipaikkojen yhdenvertaisuus- sekä tasa-arvosuunnitelmat, kunnan toiminnalliset yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelmat (ei henkilöstöä koskeva). NYKYTILA: TASO 2.
INDIKAATTORI: Kunnan viestintä edistää lapsen oikeuksien näkymistä ja toteutumista. NYKYTILA: TASO 2. NUVAN ARVIO TASO 1.
TEEMA 2: Yhdenvertaisuus
INDIKAATTORI: Kunta kohdentaa resursseja tai erityistä tukea haavoittuvassa asemassa oleville lapsille. NYKYTILA: TASO 3.
INDIKAATTORI: Kunta varmistaa, että jokaisella lapsella, (myös esim. vähävaraisen perheen lapsella sekä lapsella, jolla on vamma) on mahdollisuus harrastuksiin ja mielekkääseen vapaa-aikaan. NYKYTILA: TASO 3.
TEEMA 3: Lapsen etu
INDIKAATTORI: Lapsi yksilönä: Kunnassa on käytössä selkeät ohjeistukset lapsen edun ensisijaisen huomioon ottamisen systemaattiseksi toteuttamiseksi. Lapsen edun arvioimista tekee yhdessä pätevien ammattilaisten joukko. NYKYTILA: TASO 2.
INDIKAATTORI: Lapset ryhmänä: Lapsivaikutusten arviointeja (LAVAA) toteutetaan kunnassa systemaattisesti. NYKYTILA: TASO 1.
TEEMA 4: Oikeus elämään ja kehittymiseen
INDIKAATTORI: Lapsille suunnatuissa palveluissa ehkäistään kiusaamista ja edistetään yhteisöllisyyttä. Lisäksi lasten kasvuympäristöissä edistetään lasten tunne- ja vuorovaikutustaitoja. NYKYTILA: TASO 2. NUVAN ARVIO TASO 2.
INDIKAATTORI: Kunnan tilat ja fyysinen / rakennettu ympäristö tukevat lasten terveyttä, hyvinvointia ja liikkumista. NYKYTILA: TASO 3.
TEEMA 5: Osallisuus
INDIKAATTORI: Kunta huolehtii, että osallisuus toteutuu lasten jokapäiväisissä kasvuympäristöissä. Osallisuuden edistäminen on ohjaava toimintaperiaate lasten ja nuorten kanssa työskenteleville. NYKYTILA: TASO 2.
INDIKAATTORI: Kunnassa on säännöllisesti ja aktiivisesti toimiva nuorisovaltuusto (nuva), oppilaskunnan hallitukset ja lapsiparlamentti, joilla on vaikutusmahdollisuuksia kunnan toimintaan ja päätöksentekoon. NYKYTILA: TASO 2. NUVAN ARVIO TASO 1.
INDIKAATTORI: Kunnan palveluita koskeva palautteenkeruu on lapsiystävällistä, säännönmukaista ja järjestelmällistä. NYKYTILA: TASO 3.

2 Nykytilakuvauksen valmistelun prosessi

Nykytilakuvaus koottiin kesä-joulukuun 2024 aikana kuvassa yksi näkyvän prosessin mukaisesti.

Kuva 1 Nykytilakuvauksen valmistelun prosessi

2.1 Toimialatapaamiset

Kaikkien toimialojen edustajia tavattiin syksyllä 2024 ja käytiin keskustelua toimialan tai palvelualueen lasten ja nuorten hyvinvointia tukevista palveluista ja toimintamalleista. Tapaamisissa käytiin läpi toimintaa ohjaavat suunnitelmat, hyvinvointia kartoittavat mittarit sekä yhteistyötahot. Valitut lapsiystävällisen kunnan kriteerit käsiteltiin kaikissa tapaamisissa ja kunkin toimialan näkemys kirjattiin ylös yhteistä käsittelyä ja yhteenvetoa varten. Toimialajohtajilta kysyttiin sähköpostitse toimialan yhdyspintatyön käytäntöjä.

Yhteenveto tapaamisista ja esiin nousseet kehittämiskohdat

- Toimialoilla toteutetaan monipuolista lasten ja nuorten hyvinvointia tukevaa toimintaa, se on joissain palveluissa keskeisin tavoite.
- Lapset ja nuoret kohdataan arjen palveluissa arvostavasti ja kuunnellen.
- Nykytilakuvaus koettiin hyödylliseksi ja toimialat ovat oppineet uutta toisiltaan palveluistaan.
- Kehittämiskohdiksi tunnistettiin:
  - o Nettisivujen ajantasaisuuden seuraaminen ja päivittäminen
  - o Toimialojen väliset yhteistyörakenteet ja yhteistyön säännöllisyys
  - o Systemaattinen lasten ja nuorten näkemysten huomioiminen ja kuuleminen heitä koskevissa asioissa
  - o Systemaattinen lasten ja nuorten osallisuuden mahdollistaminen ja varmistaminen muutenkin kuin arjen toiminnassa
  - o Asiakaspalautteen lapsiystävällinen kerääminen

2.2 Lasten ja nuorten hyvinvointiryhmä

Lasten ja nuorten hyvinvointiryhmässä 24.10.2024 esiteltiin nykytilakuvaus, toimialatapaamisissa nousseet havainnot ja kehittämiskohdat sekä käytiin läpi lapsiystävällisen kunnan kriteerit. Kriteerit käytiin läpi toimialatapaamisissa kerättyjen arviointien pohjalta ja muodostettiin keskustelun kautta yhteinen arvio kuvaamaan kunnan nykytilan tasoa. Päätettiin, että muutama keskeinen kriteeri viedään nuorisovaltuuston käsittelyyn, jotta niiden arviointiin saadaan mukaan nuorten näkökulma.

2.3 Nuorisovaltuusto

Nuorisovaltuustossa 14.11.2024 esiteltiin nykytilakuvaus sekä toimialatapaamisissa ja lasten ja nuorten hyvinvointiryhmässä nousseet havainnot ja kehittämiskohdat. Nuorisovaltuustolle pidettiin työpaja, jossa he pohtivat lasten ja nuorten palveluiden sekä hyvinvoinnin vahvuuksia ja kehittämiskohtia Sipoossa. Lisäksi työpajassa käsiteltiin ja muodostettiin yhteinen arvio kolmesta lapsiystävällisen kunnan kriteeristä:

- 1) Kunnan viestintä edistää lapsen oikeuksien näkymistä ja toteutumista
- 2) Lapsille suunnatuissa palveluissa ehkäistään kiusaamista ja edistetään yhteisöllisyyttä. Lisäksi lasten kasvuympäristöissä edistetään lasten tunne- ja vuorovaikutustaitoja.
- 3) Kunnassa on säännöllisesti ja aktiivisesti toimiva nuorisovaltuusto (nuva), oppilaskunnan hallitukset ja lapsiparlamentti, joilla on vaikutusmahdollisuuksia kunnan toimintaan ja päätöksentekoon.

Nuorisovaltuuston mukaan lasten ja nuorten palveluissa hyvää ovat mm. monipuoliset liikuntamahdollisuudet, kuten avoin luistinrata ja hiihtoladut sekä seuratoiminta, hyvät koulutusmahdolliset ja koulujen yhteisökasvattajat. Lasten ja nuorten hyvinvointia Sipoossa vahvistavat luonnonläheisyys, metsä, luontopolut ja lasten ja nuorten uusi toimintakeskus Wessman talo.

Nuorisovaltuuston mukaan lasten ja nuorten palveluissa olisi kehitettävää mm. nuorille saavutettavassa palveluista tiedottamisessa ja markkinoinnissa sekä mielenterveyspalveluihin ja noin yli 15-vuotiaille suunnattuihin matalan kynnyksen liikuntaharrastuksiin pääsemisessä. Nuorisovaltuuston mukaan heitä ja ylipäättään lapsia ja nuoria pitäisi kuulla enemmän ja jo aikaisemmassa vaiheessa heitä koskevien asioiden valmistelussa. Lisäksi asioiden valmistelun etenemisestä tulisi tiedottaa nuorisovaltuustoa.

2.4 Kunnan johtoryhmä

Kunnan johtoryhmässä 2.12.2024 esiteltiin nykytilakuvaus ja sen käsittely toimialatapaamisissa, lasten ja nuorten hyvinvointiryhmässä sekä nuorisovaltuustossa. Johtoryhmässä käytiin keskustelua nykytilakuvauksen kokoamisen eri vaiheissa esiin nousseista havainnoista ja kehittämiskohdista. Kaikki valitut lapsiystävällisen kunnan kriteerit käytiin läpi ja toimialatapaamisissa, lasten ja nuorten hyvinvointiryhmässä sekä nuorisovaltuustossa muodostetut yhtenäiset arviot esiteltiin ja niistä keskusteltiin. Johtoryhmä päätti, että esille tulleet asiat huomioidaan kehittämistyössä sekä uuden strategian valmistelussa.

3 Palvelut ja toimintamallit

Tässä luvussa kuvataan lasten ja nuorten hyvinvointia tukevia palveluita ja toimintamalleja toimialoittain. Ensin kuvataan toimintaa ohjaavia kunnan tason suunnitelmia sekä hyvinvointia kartoittavia mittareita, ja sen jälkeen esitellään toimialan palveluita, toimintamalleja ja yhteistyötahoja. Huomioitavaa on, että palveluiden järjestämistä ohjaa myös niitä koskeva lainsäädäntö ja valtakunnalliset ohjeistukset, mutta niitä ei ole kuvattu nykytilakuvaukseen, vaan pidetään tasona kunnan tason suunnitelmia.

3.1 Varhaiskasvatus

Toimintaa ohjaavat suunnitelmat

- [Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2022–2025](#)
- [Paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma](#) (päivitetty 2022), joka sisältää suunnitelman lasten ja nuorten suojaamiseksi kiusaamiselta, väkivallalta ja häirinnältä.
- [Paikallinen esiopetuksen opetussuunnitelma](#)
- Varhaiskasvatuksen toiminnallinen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma (2024)
- [Hyvinvointisuunnitelman tavoitteet ja toimenpiteet](#)

Lasten ja nuorten hyvinvoinnin mittarit

Varhaiskasvatuksessa lasten hyvinvointia kartoitetaan tieteellisellä Kepa-menetelmällä (Kehittävä Palaute) yhteistyössä Reunamo Education Researchin kanssa. Kepan avulla kerätään tietoa varhaiskasvatuksen nykytilasta ja laadusta sekä lasten arjesta, ja lasten hyvinvointia seurataan neljän indikaattorin näkökulmasta: oppiminen, liikkuminen, emootiot ja sosiaalisuus. Lisäksi aineistossa tarkastellaan oppimisympäristöjen ja johtajuuden vaikutuksia lasten hyvinvoinnille. Aineiston pohjalta saadaan vuosittain kattava analyysi paikallisista vahvuuksista ja kehittämiskohteista, joka toimii keskeisenä toiminnan suunnittelun, arvioinnin, kehittämisen ja tiedolla johtamisen välineenä.

Toinen käytössä oleva varhaiskasvatuksen laadun arviointimenetelmä on Karvin ylläpitämä digitaalinen Valssi-järjestelmä, joka tukee varhaiskasvatuksen toimialaa laadunhallintatyössä. Vuosittain toteutettavat tiedonkeruut täydentävät Kepasta saatavia tietoja yksikkökohtaisesti, ja nämä menetelmät tukevat toisiaan laadunhallinnassa ja toiminnan kehittämisessä.

Varhaiskasvatuksessa tehdään myös vuosittain asiakastyytyväisyyskysely, johon sisältyy lasten näkemyksiä varhaiskasvatuksen laadusta.

Palvelut

Varhaiskasvatuksen toimintamuotoja ovat päiväkodit ja niiden kielikylpyryhmät, perhepäivähoito, vuoroahoito, avoin varhaiskasvatus eli kerhotoiminta 2–5-vuotiaille kotihoidossa oleville lapsille sekä esiopetus ja sitä täydentävä varhaiskasvatus.

Toimintamallit

- Asiakaskyselyt huoltajille vuosittain. Lapsille on ollut joitakin omia kyselyitä (esim. [Lasten-aani-1.pdf \(sipoo.fi\)](#)).
- Mielenterveystaitojen lisääminen tunne-, kaveri- ja turvallisuustaitojen painotuksin ja menetelmin. Taitoja opitaan arkisissa vuorovaikutustilanteissa ja se on arjen toimintatapa, jota jalkautetaan ja kehitetään mm. henkilöstön koulutusten kautta.
- Liikkuvan tuen tiimi: tuodaan tarvittava tuki lapsen luokse inklusiivisten periaatteiden mukaisesti siihen päiväkotiin ja ryhmään, missä hän on. Tuen muotoja ovat esim. avustajan tai erityisopettajan tuki, ryhmäkoon pienentäminen ja henkilöstön osaamisen vahvistaminen.
- [Esi- ja alkuopetuksen joustava yhteistyö](#): nivelvaiheen joustavuus ja yhteiset toimintatavat koko kunnassa. Yhteistyön keskeiset tavoitteet ja reunaehdot on hyväksytty sivistysvaliokunnassa 2023.
- Leikki varhaiskasvatuksen keskeisenä työtapana ja [Koko kunta leikkii -kehittämishanke 2019–2023](#) yhteistyössä Hannelandian kanssa. [Leikki astuu ulos laatikosta Sipoon kunnan varhaiskasvatuksessa \(youtube.com\)](#).
- Tasa-arvoa edistävät ja syrjäytymistä ennaltaehkäisevät hankkeet: Tukea tarvitsevien lasten ja maahanmuuttajataustaisten lasten tukeminen esiopetuksessa 2022–2023 sekä varhaiskasvatuksen, esi- ja perusopetuksen koronaepidemian vaikutusten tasoittaminen 2023–2024.
- Lapsivaikutusten arviointi osana päätöksenteon ennakoarviointia esim. päiväkotien rakentaminen tai muu lapsia koskeva hanke.

Yhteistyötahot

- Kulttuuri-, liikunta- ja kirjastopalvelut: Päiväkotiryhmät ovat osallistuneet esim. muiden toimialojen järjestämiin ohjattuihin tuokioihin, kuten liikunta- ja satutuokioihin sekä kulttuurivierailuihin. Nämä yhteistyömallit kuvataan tarkemmin kunkin sitä koskevan palvelualueen kohdalla.
- Koulutuspalvelujen kanssa yhteistyö on tiivistä esi- ja alkuopetuksen sekä erityisopetuksen osalta ja sitä on kuvattu toimintamallit-kohdassa.
- Reunamo Education Research -yhteistyötä laadunhallinnan varmistamiseksi.
- Järjestöjen kanssa on tehty yksittäisiä yhteistöitä tai osallistuttu tuokioihin ja tapahtumiin.
- Seurakuntien kanssa yhteistyössä on laadittu varhaiskasvatussuunnitelman katsomuskasvatuksen näkökulmaa.

3.2 Koulutus

Toimintaa ohjaavat suunnitelmat

- [Perusopetuksen opetussuunnitelma](#)
- [Lukion opetussuunnitelma](#)
- [Perusopetuksen valmistavan opetuksen opetussuunnitelma](#)
- Oppimisen ja koulunkäynnin tuen käsikirja (kunnan opetussuunnitelman luku 7)
- Oppilaitosten tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmat
- Opiskeluhoitosuunnitelma: vuosittain vaihtuva tema yhteisölliselle opiskeluhoitotyölle ja sen osana:

- [Suunnitelma opiskelijoiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä sekä toimenpiteet opiskelijoiden terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi](#). Tämä suunnitelma laaditaan yhteistyössä oppilaitosten henkilöstön, opiskeluhuoltopalvelujen, opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa kanssa ja se päivitetään vuosittain.
- Koulujen omat kriisisuunnitelmat
- [Suomenkielisten koulujen lukuvuosisuunnitelmat 2024–2025](#)
- [Ruotsinkielisten koulujen lukuvuosisuunnitelmat 2024–2025](#)
- Kodin ja koulun välinen yhteistyö- ja huoltajasopimus tekeillä lukuvuonna 2024–2025.

Lasten ja nuorten hyvinvoinnin mittarit

- Koulujen hyvinvointikyselyt, [vuoden 2023 tulokset](#)
- Kouluterveyskysely, [vuoden 2023 tulokset](#)
- TEAviisari, [Sipoon tulokset](#)
- Osa kouluista tekee Kiva-koulu kyselyn kiusaamiseen liittyen
- Planet Youth -kysely 8.–9.-luokkalaisille ensimmäisen kerran 2024 syksyllä, toisen kerran kahden vuoden kuluttua.
- Lukuvuosittain kerätään tilastotietoa väkivallasta, kiusaamiseen ja häirintään puuttumista vaatineista tilanteista.
- Kolmen vuoden välein tehdään lakisääteinen oppilaitosympäristön terveellisyyden ja turvallisuuden sekä yhteisön hyvinvoinnin tarkastus.

Palvelut

Koulutuksen toimiala vastaa suomen- ja ruotsinkielisestä perusopetuksesta ja lukio-opetuksesta. Koulut tarjoavat perusopetusta, kielikylypyopetusta sekä maahanmuuttajien valmistavaa opetusta. Aamu- ja iltapäivätoimintaa tarjotaan 1.–2.-luokkalaisille sekä oppilaille, joilla on tuen päätös. Koulukuljetus järjestetään täydyvin ehdoin. Kouluissa toimii yhteisöllinen oppilashuoltoryhmä, oppilaskunta, oppilaanohjaus sekä yhteisökasvattaja.

Yhteistyötä tehdään ammatillisen koulutuksen osalta (Practicum, Careeria, Keuda) ja kunta on osaomistajana Keuda Sipoossa.

Toimintamallit

- Koulupoissaolojen seurannan ja puuttumisen malli Sipoon perusopetuksessa
- [Kiusaamisen, väkivallan ja häirinnän ennaltaehkäisy ja ongelmatilanteisiin puuttuminen Sipoon perusopetuksen ala- ja yläkouluissa sekä lukioissa](#)
- Kulttuuri- ja liikuntapolku: Kulttuuri- ja liikuntatoimintaa ja -tapahtumia eri luokka-asteille yhteistyössä kulttuuri- ja liikuntapalveluiden kanssa. Kuuluu opetussuunnitelmaan ja kaikki lapset ja nuoret siten osallistuvat yhdenvertaisesti.
- Koulutuksen hyvinvointiryhmät, tassuryhmät: Koululäsnäolon tukeminen ja oppilaiden hyvinvoinnin edistäminen. Mukana suomen- ja ruotsinkieliset ala- ja yläkoulut sekä lukiot.

- Nivelvaiheiden ylittävä joustava esi- ja alkuopetus, jota on kehitetty yhteistyössä varhaiskasvatuksen toimialan kanssa. Kuntaan on laadittu yhteiset reunaehdot esi- ja alkuopetuksen yhteistyölle (liite varhaiskasvatuspalvelujen kohdalla).
- [Kiva koulu-ohjelma](#): Kaikki koulut mukana. Kiusaamisen vastainen toimenpideohjelma, kiusaamisen ennaltaehkäisy. Kiusaamistapaukset Sipoon kouluissa hoidetaan toimintamallin mukaisesti. Malli edellyttää koko koulun sitoutumista, tarjoaa ohjeet kiusaamistapausten käsittelyyn ja työkalut jokavuotiseen koulun tilanteen seuraamiseen online-kyselyllä.
- Lasten ja nuorten liikuntaneuvonta yhteistyössä liikuntapalvelujen kanssa. Kouluissa mm. liikunnanopettajat ja terveydenhoitajat voivat ohjata lapsia ja nuoria liikuntaneuvontaan ja sitä tarjotaan osin koulupäivän aikana.
- Ruokaraati-toiminta: Yhteistyössä ruokapalvelujen kanssa. Lisätään yhteistyötä ja rohkaistaan oppilaita osallistumaan kouluruokailuun sekä ruokailun suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin. Sipoon kouluissa toimii vuorotteluperiaatteella ruokaraateja, joissa oppilaat saavat tuoda esille omia toiveitaan ruoan suhteen ja maistaa uusia ruokalistalle tuotavia tuotteita.
- Kolmivuotinen [Gutsy Go yhteisömenetelmä](#) lukuvuodet 2021–2024: Yhteisöllisyyden ja osallisuuden tukeminen yläkouluissa ja nuorisotyössä. Menetelmän tarkoituksena on vahvistaa nuorten osallisuutta ja valmentaa kehittämään yhdessä rauhaa ja luottamusta vahvistavia ratkaisuja. Nuoret toteuttivat kouluissa ryhmissä hyvinvointiprojekteja eri kohderyhmille ja tarkoituksiin Sipoossa. Hanke alkun innosti, mutta lopussa tuli kyllästyminen oppilaiden ja opettajien osalta.
- Yhteisöllisen opiskeluhuollon vahvistaminen ja kehittäminen -hanke 2023–2025: Keskittynyt mm. yhteisökasvattajien työn tukemiseen sekä kuudesluokkalaisten sosiaalisen hyvinvoinnin tukemiseen koulussa.
- [Ankkurimalli](#): Ankkuritoimintamalli perustuu moniammatilliseen yhteistyöhön ja yhteisesti sovittuihin pysyviin rakenteisiin. Tavoitteena on edistää lasten ja nuorten hyvinvointia ja osallisuutta: rikosten ennaltaehkäisy ja puuttuminen nuorten rikoksentehtävien toimintaan jo ennen kuin rikoskierre ehtii muodostua.
- Vuonna 2023 sitovana tavoitteena jokainen koulu otti käyttöön yhden uuden osallisuutta lisäävän menetelmän ja raportoi käyttökokemuksensa.
- [Etelä-Karjalan toimintamallin mukaisia käytäntöjä siitä, miten lainvastaisia tekoja tunnistetaan ja niihin puututaan, sovelletaan](#). Poliisin kanssa tiivis yhteistyö: on yhteyshenkilö, johon kouluista voidaan tarvittaessa olla yhteydessä.

Yhteistyötahot

- Hyvinvointialue: yhteistyö kouluissa päivittäin: opiskelu- ja kouluterveydenhuolto, kuraattori- ja psykologipalvelut.
- Koulujen välistä yhteistyötä jonkin verran, suomen- ja ruotsinkielisten välillä melko vähän.
- Kulttuuri- ja liikuntapolku: Yhteistyö kulttuuri- ja liikuntapalveluiden kanssa. Tätä toimintaa avataan kulttuuri- ja liikuntapalvelujen kohdalla, sillä ne järjestävät toiminnan.
- Nuorisopalvelut: Yhteistyössä toteutetaan seiskaluokkalaisten ryhmäyttämispäivä. Nuorisopalveluista työntekijät käyvät myös välillä kouluilla tapaamassa lapsia ja nuoria ja mainostamassa toimintaansa.
- Planet Youth – toiminta ja mm. kyselyn valmistelu. Tiivis yhteistyö hyvinvointipalvelujen kanssa.

- Hobari-toiminta, Sipoon opisto: Maksuton harrastustoiminta kouluissa / koulun läheisyydessä koulupäivän jälkeen.
- Vanhempainyhdistykset: Koulut tekevät yhteistyötä ja opettajaedustaja on mukana vanhempainyhdistysten kokouksissa. Kodin ja koulun välille on tulossa yhteistyö- ja huoltajasopimus tänä lukuvuonna. Huoltajien kanssa viestitään Wilman avulla.
- Poliisi: Ennaltaehkäisevää työtä, ja kouluilla on yhteistyötaho, johon voi olla tarvittaessa yhteydessä ja saada konsultointiapua. Poliisien käynnit tarpeen mukaan kouluissa ja tietoiskut mopoilusta, päihtyneenä ajamisesta ja riskiliikennekäyttäytymisestä satunnaisesti.
- Päihdekasvatukseen liittyen säännöllistä yhteistyötä järjestöjen kanssa, mm. Aseman Lapset, Ehyt ry. Vuosittain päihdekasvatukseen liittyen tapahtuma ja siinä aina järjestö / järjestöjä mukana.

3.3 Yhdyskunta ja ympäristö

Toimintaa ohjaavat suunnitelmat – ei ole

Lasten ja nuorten hyvinvoinnin mittarit – ei ole

Palvelut

Yhdyskunta ja ympäristö -toimiala huolehtii lähiympäristöstä, rakennetusta ympäristöstä ja niiden virkistysmahdollisuuksista. Se tarjoaa laajasti koko kuntaa ja kaikkia sen asukkaita varten toteutettuja hyvinvointia tukevia palveluita. Lähiluonnon ja virkistysmahdollisuuksien hyödyntäminen edistää hyvinvointia ja toimiva lähiympäristö tukee lasten leikkiä, luo virikkeitä ja tarjoaa puitteet toimivalle arjelle. Lisäksi toimialalla huolehditaan ilmansaasteiden ja melun tunnistamisesta paikallisesti ja vaikutetaan niihin suunnittelun, rakentamisen ja kunnossapidon kautta. Koulujen ja päiväkotien kohentaminen ja laajentaminen tukee lasten ja nuorten hyvinvointia muun muassa modernein oppimisympäristöin ja uudistunein piha-aluein. Lisäksi hankesuunnittelua, kuten Miilin liikuntahalli, tehdään lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi. Leikkipuistojen sekä koulujen ja päiväkotien piha-alueiden huolto on toimialan vastuulla. Pihat ovat myös kaikkien käytössä koulujen ja päiväkotien aukioloaikojen ulkopuolella.

Toimintamallit

- Asukasvuorovaikutus on keskeinen toimialan painopiste, lasten ja nuorten tavoittaminen on välillä haastavaa ja siihen tulisi keksiä uusia keinoja, jotta lapset ja nuoret pääsevät mukaan.
- Esim. uusien päiväkotien, koulujen rakentamisessa pyritään huomioimaan käyttäjät, eli lapset ja nuoret, mietinnässä keinoja osallistaa lapsia jo hankesuunnittelun alkuvaiheessa.
- Nuorisovaltuustoa on otettu joskus mukaan ja pyydetty lausuntoja joihinkin puisto- ja kaavasunnitelmiin, mutta ei säännöllisesti.
- Kouluihin ja päiväkoteihin on joskus jalkauduttu ja järjestetty työpajoja, jossa lapset ja nuoret ovat päässeet kommentoimaan kaava- ja rakennushankesuunnitelmia.
- Nuorisotalolla oli tilaisuus, johon kutsuttu nuoria kommentoimaan Opintien kaavaa, mutta osallistuminen oli vähäistä.
- Kuulemisia järjestetään, kun suunnitellaan jotain aluetta. Suunnitelmasta saa antaa mielipiteen ja niiden perusteella suunnitelmaa voidaan muokata. Kuulemisissa voi antaa muistutuksen, johon

toimialan tulee vastata ja kirjata perustelut. Osalliset (ne, joita asia koskee) voivat myös tehdä valituksen, jolloin suunnitelma menee uudelleen käsittelyyn.

- Osallistuva päätöksenteko: Yläkoulujen ja lukioiden kautta on saatu nuoria parhaiten mukaan ja päiväkodeista on tullut ryhmiä sovitusti suunnittelupajoihin, esim. kuvataidesuunnittelupaja.
- Osallistuva budjetointi: Osallistuva budjetointi (osbu) on talouden ja demokratian yhdistävä toimintatapa, jossa asukkaat pääsevät ideoimaan ja äänestämään, mihin tietty osa kunnan budjetista käytetään. Osallistuva budjetointi on tapa, jolla pyritään kasvattamaan yhteisöllisyyttä ja rohkaisemaan asukkaita osallistumaan paikalliseen päätöksentekoon. Esim. MunSipoo, jossa sipolaiset saivat ideoida ja äänestää kehittämisohjelmia. Yhteistyökoululuokkien opettajille (lukio, yläkoulu) viety tietoa MunSipoosta, luokat ovat tuottaneet ideoita.
- Liikkujan viikko, jossa toimiala on ollut mukana monia vuosia ja järjestänyt esim. sarjakuvakampanjan liikkumiseen liittyen ja tehnyt visan, jossa lapset voivat testata liikennetietoutta.

Yhteistyötahot

- Kaavoitus- ja investointihankkeet (rakennushankkeet) ovat erilaisia. Yhteistyö niiden kohdilla erilaista, rakennushankkeissa tiiviimpää yhteistyötä ja alusta asti osallistetaan mukaan eri toimialoja.
- Yhteistyö koulutus-, varhaiskasvatus-, liikunta- ja nuorisopalvelujen kanssa on toiminut niin, että tilannekohtaisesti on otettu yhteyttä tarvittavaan toimialaan. Kun on jokin suunnitelma tai tarve, mihin halutaan lasten ja nuorten kommentteja ja palautetta, otetaan yhteyttä tarvittavaan toimialaan ja suunnitellaan yhdessä, miten mielipiteitä saadaan kerättyä.
- Lukio- ja koululaisvierailuja kehitetty ja ryhmiä käynyt vierailuilla. Yhteistyötä on aloitettu ja sen tarve tunnustetaan ja hyödyt ymmärretään, sitä kehitetään edelleen ja toivotaan sitä lisäävän.
- Sipoon liikenneturvallisuustyötä kehitetään ELY-keskuksen vetämässä turvallisen ja kestävästi liikkumisen työryhmässä. Työryhmän tavoitteina ovat jatkuvan liikenneturvallisuustyön ylläpitäminen, liikenneturvallisuustyön merkityksen viestiminen päättäjille sekä voimavarojen ohjaaminen liikenneturvallisuustyöhön ja kestävästi liikkumisen edistämiseen. Ryhmä myös edistää tässä turvallisen ja kestävästi liikkumisen suunnitelmassa esitettyjen toimenpiteiden toteutumista. Työryhmä koordinoi ja edistää turvallisen ja kestävästi liikkumisen teemoja ja Liikkujan viikkoa. Mukana on edustajina kunnalta liikennesuunnittelija, liikunta-, nuoriso-, varhaiskasvatus- ja koulutuspalveluiden edustajat, ELY-keskus, Liikenneturva, poliisi ja muista sidosryhmiä.

3.4 Arki ja vapaa-aika

Tämän toimialan palveluita avataan tarkemmin palvelualueittain: 1) liikunta-, 2) kirjasto-, 3) kulttuuri-, 4) työllisyys- ja maahanmuuttopalvelut, 5) hyvinvoinnin edistämisen palvelualue, 6) ruoka- ja 7) nuorisopalvelut sekä 8) Sipoon opisto, sillä ne ovat keskenään niin erilaisia ja moninaisia.

[Palveluverkkosuunnitelma](#) sisältää myös näitä sivistysvaliokunnan alaisten palveluiden kuvauksia.

3.4.1 Liikuntapalvelut

Toimintaa ohjaavat suunnitelmat

Liikuntapalveluiden järjestämistä ja toimintaa ohjaa [Sipoon liikuntapalvelusuunnitelma 2023](#). Tärkeänä osana sen päivitystä oli asukkaiden ja koululaisten mielipiteiden kuuleminen sähköisten kyselyiden ja haastattelujen kautta. Työhön osallistui myös sipoolaisia liikuntaseuroja ja erityisryhmiä. [Koululais- ja asukaskyselyn tulokset](#). [Liikuntapalveluiden esitteessä](#) on tietoa palveluista ja ryhmistä ja [kulttuuri- ja liikuntaesiteessä](#) on esitelty myös liikunnan tapahtumia.

Lasten ja nuorten hyvinvoinnin mittarit – ei ole

Palvelut

Kunnan liikuntapalvelut järjestävät lasten ja nuorten liikuntaryhmiä ja -harrastuksia, joihin kuuluvat mm. uimakoulut, perheliikunta ja koulu-uinti. Maksutonta erityisliikuntaa ja maksullinen erityisuinti on erityistarpeisille lapsille ja nuorille. Lisäksi järjestetään paljon lasten ja nuorten tapahtumia, kuten koululaistapahtumia ja -kilpailuja sekä koululaisten loma-ajan toimintaa. Puistojumppa on kaikille avointa ja maksutonta toimintaa, mutta nuorten osallistuminen on ollut vähäistä.

Liikuntapalvelut järjestävät koulutuksia varhaiskasvatyüksiköiden liikuntavastaaville. Koulujen liikuntasalit ovat lapsille ja nuorille käytössä ja saatavilla maksutta. Lisäksi kunta ylläpitää omatoimisen liikunnan paikkoja, kuten skeittipuistot, urheilukenttä, jäähalli, maksuttomat yleisöluisteluvuorot, frisbeegolfradat, uimarannat, nurmikentät ja tekonurmi. Kunta myöntää liikuntayhdistysten ja -seurojen toimintaan avustuksia tietyin avustusperiaattein.

Toimintamallit

- Liikuntapalveluiden painopisteenä on lasten ja nuorten matalan kynnyksen harrastustoiminnan kehittäminen ja sitä on tehty mm. seuraavin toimenpitein:
  - Lasten ja nuorten maksuton liikuntaneuvonta on alkanut kesällä 2024, siitä saadaan kävijätietoa ja palautetta myöhemmin. Se on liikuntapalveluiden keskeinen painopiste ja toimintamalli.
  - Perheliikuntaneuvonnan toimintamalli on suunnitteilla ja rakenteilla.
  - Erityislasten liikuntaa on kehitetty heille suunnatun tapahtuman Hyvät muuvit myötä. Tapahtuman kautta on saatu lisättyä erityislasten osallistumista muihinkin liikuntaryhmiin ja -tapahtumiin ja näissäkin on kehitetty erityislasten huomioimista tapahtuman kautta saaduilla kokemuksilla ja palautteilla.
  - Järjestöyhteistyötä on kehitetty. Kaksi kertaa vuodessa on seurafoorumi, jonka tavoitteena on kutsua järjestöjä ja seuroja yhteistyöhön ja keskusteluun mm. avustusten painopisteistä sekä kannustaa matalan kynnyksen toiminnan järjestämiseen.
  - Viestintää erityisesti somessa on monipuolistettu ja kehitetty, jotta se tavoittaisi nuoret.
  - Palveluita, liikuntaa ja tapahtumia viedään entistä enemmän lasten ja nuorten luokse (esim. puistoruokailuun, kouluun) ja liikutetaan lapsia siellä missä he muutenkin ovat.
- Tapahtumien järjestäminen vuosittain, mm. Unelmien liikuntapäivä, heijastinpolku, tonttupolku, erityisliikuntatapahtuma Hyvät muuvit.
- Koulujen kanssa kulttuuri- ja liikuntapolku, johon kuuluvat koulu-uinnit ja lumipäivät.
- Talvikiva-kampanja, jossa esitellään ja harrastetaan talviliikuntalajeja ja kannustetaan talviliikuntaan
- Liikuntamaa: vapaata, vauhdikasta, iloista ja monipuolista perheliikuntaa 1–10-vuotiaille lapsille ja heidän perheilleen pienellä maksulla.

Yhteistyötahot

- Nuorisopalveluiden kanssa tiivis yhteistyö, kuten loma-ajan retkien ja ohjelman suunnittelu sekä Liikkujan viikon järjestäminen yhdessä koululaisille
- Varhaiskasvatuksen liikuntavastaaville on koulutuksia ja liikuntapalvelut myös järjestävät lapsiryhmille ohjattua liikuntaa. Lapsiryhmät voivat myös käyttää välinelainaamaa.
- Koulutuspalveluiden kanssa keskeistä on Sipoon kulttuuri- ja liikuntapolkuun liittyvä yhteistyö, johon kuuluvat koulu-uinnit ja lumipäivät. Liikuntapalvelut ovat myös mukana 7. ja 9. luokkalaisten ryhmäytymisessä kouluilla.
- Järjestöt ja seurat voivat hakea [liikunnan avustuksia](#) lasten ja nuorten ohjattuun toimintaan linkissä kuvatuin periaattein.
- Järjestöjä, joiden kanssa tehdään yhteistyötä mm.: Suomen uima- ja hengenvestusliitto SUH, Folkhälsan, Etelä-Suomen liikunta ja urheilu
- Alueellinen liikuntaverkosto hyvinvointialueeseen kuuluvien kuntien kanssa, ei kuitenkaan ole hyvinvointialueen koordinoima.
- Kuuma-kuntien verkosto: Hyvinkää, Järvenpää, Kirkkonummi, Kerava, Mäntsälä, Nurmijärvi, Pornainen, Sipoo, Tuusula ja Vihti.
- Kutsuntaikäisten kohtaaminen vuosittain nuorisopalvelujen kanssa
- Vammaisneuvoston kanssa yhteistyö jossain tietyissä tarpeissa, mm. erityislasten osallistumista liikuntaryhmiin on saatu lisättyä tämän yhteistyön kautta.

3.4.2 Kirjastopalvelut

Toimintaa ohjaavat suunnitelmat

Kirjastopalvelujen lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämistä ja yhteistyötä ohjaavat kulttuuri- ja liikuntapolkutoiminta, suunnitelmat ala- ja yläkoululaisille sekä [kirjaston ja varhaiskasvatuksen yhteistyösuunnitelma](#).

Lasten ja nuorten hyvinvoinnin mittarit

Kirjasto 2030 -hankkeeseen liittyvät asiakaskyselyt.

Palvelut

Kirjastopalvelupaikkoja ovat Sipoon pääkirjasto Nikkilässä, Söderkullan kirjasto sekä kirjastoauto, joka kiertää päiväkodeissa ja kouluissa. Kirjastoissa on lasten ja nuorten huoneet sekä osastot. Kirjasto järjestää satutunteja 3–6-vuotiaille ja alle 3-vuotiaille sekä ainakin syksyllä 2024 myös vauvaloruokioita. Huoltajille on tarjolla Lue lapselle -esite. Kirjastoilla on yhteensä neljä lukukoira (kaksi Nikkilän ja kaksi Söderkullan kirjastoissa), joille voi käydä harjoittelemassa ääneen lukemista. Kirjastolla on kesällä päiväleirejä alakoulukäisille. Nuorille kirjastoilla on vapaa-ajantoimintaa, kuten lautapelikerhoja. Kirjastot tuottavat lukuvinkkejä ja teemakasseja lapsille ja nuorille, varhaiskasvatukseen ja kouluille. Syksyn 2024 [kirjaston tapahtumia esitteessä](#).

Lasten ja nuorten kirjojen osuutta on lisätty kirjastoissa ja lasten, nuorten ja perheiden lukuinnon ja -taidon kehittäminen on kirjaston ydintehtävää. Kirjaston kokoelmiin hankitaan aineistoa, joka tukee lapsen kielellistä kehitystä matkalla kohti osaavaa ja innokasta lukijaa. Kokoelmat sisältävät monipuolisen laadukasta lasten- ja nuorten kauno- ja tietokirjallisuutta. Suosituimpia lastenkirjoja hankitaan useampia kappaleita, mikä mahdollistaa myös kirjavinkkauksen.

Kokoelmissa huomioidaan S2-taustan ja lukivaikeuden omaavien lasten ja nuorten tarpeet ja esim. selkokirjoja on ja niille on paljon kysyntää. Selkokirjat ovat joko yleiskielisten teosten selkomukautuksia tai kirjat on kirjoitettu suoraan selkokielellä. Lisäksi saavutettavuuskirjasto, Celia-kirjasto, tarjoaa verkossa äänikirjoja, pistekirjoja ja oppimateriaaleja erityisiin tarpeisiin.

Toimintamallit

- Kirjasto 2030 -projekti on tällä hetkellä iso painopiste. Tänä vuonna toteutetaan asiakaskyselyjä varhaiskasvatuksen, ala- ja yläkoulujen, lukion ja ammattikoulun opettajille ja oppilaille.
- Tapahtumista on palautekyselyt, ja lapset ja nuoret ovat osallisina palvelujen kehittämisessä.
- Tämän vuoden kesäleirille osallistuneilta kerättiin palautetta sähköisellä lomakkeella, vastausprosentti tosin jäi melko alhaiseksi.
- Kirjasto tekee luovaa lukutaitotyötä kaikessa perustyössään, lukutaitotyötä tehdään luovalla tavalla
- Kirjastojen toiminnan painopisteenä on lasten ja nuorten lukutaidon ja lukemisharrastuksen edistäminen, kuten myös lapsiperheiden lukuharrastusten tukeminen. Kirjastojen yhteistyösopimus varhaiskasvatuksen kanssa sisältää mm. yhteiskirjastokortit, teemakassit ja satutunnit, joihin ryhmät voivat osallistua.
- Kirjavinkkaukset, kirjakassit, näyttelyt ja kokoelmapainotukset edistävät lasten ja nuorten lukuintoa ja -taitoa. Erityisesti koululaisryhmille kirjavinkkaukset ovat keskeisiä ja niitä toteutetaan opettajilta tullein toivein vastaamaan ryhmien tarpeita.
- Ennen Kirjasto 2030 -hanketta palautteenkeruu asiakkailta on ollut enemmän spontaania ja suullista. Palautteita on saatettu kirjata yhteiselle alustalle ja käyty läpi yhteisesti, mutta palautteenkeruu ei ole ollut systemaattista.

Yhteistyötahot

- Kirjasto toteuttaa suunnitelmallista ja säännöllistä yhteistyötä varhaiskasvatus- ja koulutuspalvelujen kanssa ja tukee niitä kasvatus- ja opetustyössä. Kirjasto tarjoaa päiväkodeille ja kouluille soveltuvaa aineistoa lukuinnostuksen edistämiseen ja mm. tunnetaitojen opetteluun. Opettajien kanssa tehdään yhteistyötä ryhmien ja luokkien tarpeisiin vastaten. Tällä hetkellä varhaiskasvatuksen työntekijä pitää vauvaloruhetkiä kirjastossa.
- Nuorisopalvelujen kanssa tehdään yhteistyötä säännöllisesti tavaten. Kirjastossa työskentelee kirjaston nuorisotyöntekijä, joka tekee kirjastossa nuorisotyötä ja kehittää mm. kirjaston nuorten vapaa-ajantoimintaa. Kirjastolla järjestetään maahanmuuttajanuorten ryhmät (työille ja pojille omat) yhteistyössä nuorisopalveluiden kanssa.
- Liikuntapalvelujen kanssa yhteistyössä kirjasto tarjoaa lainaan suunnistuskarttoja ja kompasveja.

- Maahanmuuttopalveluiden kanssa tehdään säännöllistä yhteistyötä, jotta tavoitettaisiin maahanmuuttajalapsia ja -nuoria. Maahanmuuttopalvelut ovat myös markkinoineet asiakkailleen kirjaston palveluja ja saaneet houkuteltua lapsia osallistumaan kirjaston kesäleireille.

3.4.3 Kulttuuripalvelut

Toimintaa ohjaavat suunnitelmat

Sipoon Kulttuuripalveluiden toimintaa ohjaavat [kulttuurisuunnitelma](#) sekä [kulttuurikasvatussuunnitelma eli kulttuuripolku](#).

Lasten ja nuorten hyvinvoinnin mittarit – ei ole

Palvelut

Kulttuuripalvelut järjestävät lapsille ja nuorille erilaisia tapahtumia ja toimintaa ([esite syksy 2024](#)). Lapsille on oma kulttuurikeskus Lilla Villan, jossa on tapahtumia, vauvaryhmiä, teatteria, konsertteja, askartelua, näyttelyitä yms. ja Lilla Villan on mukana kulttuuripolussa (4.-luokkalaisille). Topelius-sali on kulttuuripalvelujen hallinnoima, ja joihinkin tapahtumiin siellä on alle 12-vuotiaille vapaa pääsy. Julkinen taide Nikkilässä on kaikille avointa ja maksutonta. Pesula-galleriassa on taidenäyttelyitä ja varhaiskasvatus-, esiopetus- ja kouluryhmille (peruskoulu ja toinen aste) järjestetään maksuttomia toiminnallisia taidetyöpajoja kerran vuodessa keväisin. Sipoon kunta myöntää kerran vuodessa kohdeavustusta kulttuuritoimintaan paikallisille yhdistyksille, työryhmille ja taiteilijoille.

Kulttuuripalvelut koordinoivat ja vastaavat taiteen perusopetuksesta, joka on lapsille ja nuorille tarkoitettua tavoitteellista, tasolta toiselle etenevää opetusta, ja sitä järjestetään esimerkiksi musiikki- ja tanssioppilaitoksissa, kuvataide-, arkkitehtuuri- ja käsityökouluissa, teatteri- ja sirkuskouluissa ja sanataidekouluissa. Järjestäjät: musiikki (Musiikkiopisto Sipoossa & Sipoon Musiikkikoulu), tanssi (Keravan Tanssiopisto), teatteritaide (Musiikkiopisto Sipoossa, STAGE-kurssi), kuvataide (Taidekoulu Sipoossa) ja sanataide (Sydkustens ordkonstskola). Taiteen perusopetuksen piirissä on yli 800 sipoolaista lasta. Järjestäjillä on omat kiusaamiseen, yhdenvertaisuuteen ja osallisuuteen liittyvät suunnitelmat.

Toimintamallit

- Kulttuuripolku: Kulttuurikasvatussuunnitelma, jonka tavoitteena on taata kunnan peruskouluikäisille (+ esiopetus- ja viskari-ikäisille) tasa-arvoiset mahdollisuudet tutustua kulttuuriin. Polku on rakennettu yhteistyössä koulutuspalveluiden kanssa ja siinä on vuosittain vaihtuvat teemakokonaisuudet eri luokka-asteille 0–9 lk. sekä esiopetus- ja viskariryhmille. Kulttuuripolku on osa pakollista opetusta ja opetussuunnitelmaa, mikä takaa sen, että kaikki lapset pääsevät osallisiksi kulttuuritoimintaan.
- [Skapa-hanke 2023–2025](#): Lasten ja nuorten taidekasvatuksen kehittämishanke. Hankkeessa edistetään ja kehitetään lasten ja nuorten taidekasvatuksen monipuolisuutta, saavutettavuutta ja laatua yhdessä eri toimijoiden sekä Porvoon kaupungin kanssa. Hankkeen tavoitteena on lisätä hyvinvointia, luovuutta ja rakenteita taideopetukseen. Ensimmäisenä vaiheena tehtiin selvitys alle kouluikäisten lasten taidekasvatuksen nykytilasta Porvoossa ja Sipoossa: [SKAPA \(porvoo.fi\)](#). Tarkoitus

on implementoida taide- ja kulttuurikasvatus osaksi lasten arkea ja varhaiskasvatuksen työotetta hankkeen päätyttyäkin.

- Nuorisopassilla nuoret pääsevät ilmaiseksi kunnan järjestämiin kulttuuritapahtumiin.

Yhteistyötahot

- Kulttuuripalvelut tekevät yhteistyötä koulujen ja varhaiskasvatuksen kanssa kulttuurikasvatussuunnitelman ja Pesula-gallerian toiminnallisten työpajojen osalta.
- Wessman-salin (avattu marraskuussa 2024) on tarkoitus olla tulevaisuudessa tapahtumakeskus lapsille ja nuorille ja sen osalta tehdään nuorisopalvelujen kanssa yhteistyötä. Nuorisopalvelujen kanssa järjestetään myös yhdessä leffailta syyslomalla.
- Topelius-salin kohdalla yhteistyötä tehdään kirjastopalvelujen kanssa niin että he voivat käyttää Topelius-salia ja tiloja, mutta he itse järjestävät toiminnan.
- Sipoon taiteilijat ry: Yhteistoimintasopimus. Toteutetaan Pesula-galleria ja taidelainaamo Nikkilässä ja Söderkullassa. Näyttelyiden osalta viedään infoa kouluille.
- Kotiseutuyhdistys: Yhteistoimintasopimus. Saadaan museopalveluita, he ylläpitävät kotiseutuarkistoa.
- Lilla Villan: Yhteistoimintasopimus. Tarjoaa lapsille ja nuorille kulttuuria kahdella kielellä.
- Cinema Nikkilä: Topelius-sali muuntautuu elokuvateatteriksi kerran kuukaudessa, esitetään myös lasten ja nuorten elokuvia.
- Suomen lastenkulttuurikeskusten liitto

3.4.4 Työllisyys- ja maahanmuuttopalvelut

Toimintaa ohjaavat suunnitelmat

[Kunnan kotouttamisohjelma](#) ohjaa maahanmuuttajien kotouttamista. Se kuitenkin poistuu vuoden 2025 puolella ja sen sijaan tehdään kotoutumissuunnitelma, jossa kuvataan palveluita, joita Sipoossa on maahanmuuttajien kotouttamisen edistämiseen.

Lasten ja nuorten hyvinvoinnin mittarit

- Työllisyys- ja maahanmuuttopalveluilla ei vielä ole asiakaskyselyitä tms. palautteenkeruuta.
- Suullinen ja spontaani palaute asiakkailta tapaamisten yhteydessä.

Palvelut

Työllisyyspalvelut:

- Ohjaamo Sipoo tarjoaa alle 30-vuotiaille neuvontaa työllisyyteen, koulutukseen, elämänhallintaan ja hyvinvointiin. Mukana on laaja-alainen moniammatillinen verkosto mm. hyvinvointialueelta, kelan neuvonta, talousneuvonta, koulujen opoja sekä etsivä nuorisotyö. Ohjaamossa järjestetään mm. yhteishaku- ja kesätyöinfoja.

Maahanmuuttopalvelut:

- Kotikäynnit asiakkaiden, mm. pakolaisena tulleiden perheiden luona. Perheitä autetaan päiväkotij- ja koulupaikkojen sekä harrastusmahdollisuuksien löytämisessä. Huoltajien, lasten ja nuorten kanssa

käydään tutustumassa päiväkoteihin ja kouluihin ja voidaan esimerkiksi kävellä yhdessä koulumatkat. Etsitään yhdessä sopivia ja mieluisia harrastuksia ja autetaan niihin ilmoittautumisessa.

- Kaksi kertaa viikossa (ma Nikkilässä ja ke Söderkullassa) on auki avoin ohjauspiste kaikille maahanmuuttajataustaisille asiakkaille. Siellä saa ohjausta ja neuvontaa mihin tahansa asiaan asiakkaan tarpeen mukaan. Ohjauspisteille saa tulla ilman ajanvarausta ja anonyymisti ja siellä annetaan myös neuvontaa maahanmuutosta kaikille kuntalaisille.
- Kerran viikossa maahanmuuttajanuorille on monitoimihallilla avoin liikuntavuoro.
- Tehdään asiakkaiden henkilökohtaiset kotoutumissuunnitelmat (työikäisten osalta TE-palvelut ja jatkossa vuoden 2025 alusta työllisyysalue tekevät suunnitelmat).

Toimintamallit

- Työpajatoiminta alle 30-vuotiaille nuorille käynnistyi syksyllä 2024. Se on suunnattu 18–29-vuotiaille nuorille aikuisille ja kestää enintään 6 kk. Työpajatoiminnan tavoitteena on vahvistaa työelämäosaamista, sosiaalisia taitoja, etsiä omaa suuntaa, löytää ja vahvistaa omia vahvuuksia sekä itsetuntoa. Tavoitteena on, että pajan loppuessa osallistujalla on työ- tai opiskelupaikka tai autetaan asian kanssa eteenpäin. Työpajalle on jatkuva haku ja siellä alkaa uusi ryhmä neljä kertaa vuodessa. Työpajatoiminnassa seurataan sitä, onko työpajan päättyessä nuorella työ- tai opiskelupaikka vai onko hän jäämässä ilman kumpaakin. Jos työ- tai opiskelupaikkaa ei ole vielä pajan päättyessä, työpajasta autetaan ja ohjataan eteenpäin.

Yhteistyötahot

- Kirjastot: Satunnainen yhteistyö, työntekijät ottavat yhteyttä tarpeen mukaan.
- Nuorisopalvelut: Satunnaista tarpeen mukaan, yhteistyötä pitäisi kehittää säännöllisemmäksi.
- Liikuntapalvelut: Maahanmuuttajaperheille järjestetty yhdessä liikuntaa.
- Oppilashuollon kanssa toteutetaan yhteistä ennaltaehkäisevää työllisyyden hoitoa, jossa mm. on järjestetty kesätoita muutamalle nuorelle.
- Keski-Uudenmaan Kehittämiskeskus Oy:n kanssa yhteistyönä yritysneuvontaa, joka on saatavilla myös lapsille ja nuorille ja jonkin verran nuoret ovat sitä käyttäneet.
- Keravan ja Sipoon työllisyysalue palvelee vuoden 2025 alusta työikäisten osalta ja työllisyysalueen kanssa tehdään tiivistä yhteistyötä.
- Kunnan sisäinen maahanmuuton ja kotoutumisen edistämisen yhteistyöryhmä (kokoontunut kerran syksyyn 2024 mennessä, mutta sen tarkoitus on kokoontua noin 2–3 krt vuodessa): Tehtävänä edistää ja koordinoida monialaisesti maahanmuuttoon ja kotoutumiseen liittyviä asioita kunnan sisällä. Mukana ovat liikunta-, kulttuuri-, kirjasto- ja nuorisopalvelut sekä varhaiskasvatuksen ja koulutuksen toimialat.

3.4.5 Hyvinvoinnin edistämisen palvelualue

Toimintaa ohjaavat suunnitelmat

- [Laaja hyvinvointikertomus- ja suunnitelma 2021–2025](#)
- [Hyvinvointikertomuksen vuosiraportti 2023](#)

- [Ehkäisevän päihdetyön suunnitelma 2022–2024](#)

Lasten ja nuorten hyvinvoinnin mittarit

- Planet Youth -kysely nuorten päihteidenkäyttöön ja kasvuympäristöihin liittyen.
- Laajaan hyvinvointikertomukseen sekä hyvinvointikertomuksen vuosiraporttiin kootaan laajasti erilaisia lasten ja nuorten hyvinvointia kuvaavia mittareita. Palvelualueella ei ole varsinaisia omia mittareita, vaan asiakirjoihin pyritään kokoamaan yhteen eri lähteistä saatavaa tietoa.

Palvelut

Lasten ja nuorten hyvinvoinnin, terveyden, turvallisuuden ja osallisuuden edistäminen ja ylläpitäminen sekä työ- ja toimintakyvyn tukeminen. Hyvinvointityön johtaminen ja koordinointi, ennalta ehkäisevän päihdetyön ja Planet Youth -toiminnan koordinointi.

Palvelualueella ei ole varsinaisia omia kuntalaisille suunnattuja palveluita, vaan palvelualueen tehtävänä on koordinoita ja kehittää koko kunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kokonaisuutta.

Toimintamallit

- Hyte-työn yhtenä tehtävänä on yhteistyön lisääminen hyvinvointialueen, muiden julkisten toimijoiden sekä yritysten, yhdistysten ja järjestöjen kanssa. Verkostoja kootaan ja rakennetaan tänä vuonna ja työ jatkuu ensi vuonna.
- Planet Youth-toimintamalli: Viisivuotinen sopimus, käynnistynyt alkuvuodesta 2024. Tavoitteena on lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistäminen sekä päihteidenkäytön vähentäminen kokonaisvaltaisella koko väestöön kohdistuvalla primääriprevention prosessilla. Toimenpiteet pohjautuvat tietoon (8.-9-lk suunnattu kysely syksyllä 2024) ja kohdistuvat lasten ja nuorten kasvuympäristöihin.
- Tulossa osallisuusmalli: Osallisuuden lisääminen koko kunnassa kaikilla toimialoilla. Osallisuuden vahvistaminen ja osallisuustyön koordinointi. Osallisuuden rakenteiden kuvaamisella ja kokonaisvaltaisella osallisuuden edistämällä tuetaan moniasoista osallistamista ja tuodaan osallisuustyötä näkyväksi kunnan johtoryhmälle, päättäjille ja kuntalaisille. Osallisuustyön koordinaation vastuutahoa ei ole vielä määritely.

Yhteistyötahot

- Hyte-ryhmä: Edustaja jokaiselta kunnan toimialalta. Ryhmä yhdistää kaikki kunnan toimialat yhteiseen terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen työhön.
- Lasten ja nuorten hyvinvointiryhmä kunnan koolle kutsumana. Mukana kunnan, hyvinvointialueen, poliisin ja seurakunnan edustajia.
- Lasten ja nuorten hyvinvoinnin ydinryhmä: Tiiviimpi kokoonpano eri toimijoita lasten ja nuorten hyvinvoinnin asioiden käsittelyyn ja edistämiseen.
- Ehkäisevän päihdetyön ydinryhmä kunnan sisällä: mukana hyvinvointi-, liikunta- ja nuorisopalvelut.

3.4.6 Ruokapalvelut

Toimintaa ohjaavat suunnitelmat

Sipoon kouluissa noudatetaan valtion ravitsemusneuvottelukunnan suosituksia (tilanne syksyllä 2024) ja pyritään tarjoamaan oppilaille maukasta ja ravitsevaa ruokaa, joka edistää hyvinvointia.

Lasten ja nuorten hyvinvoinnin mittarit

- Vuosittain kerättävä kouluruokakysely kartoittaa lasten ja nuorten kouluruokailua ja mieltymyksiä. Se toteutettiin kouluterveyskyselyn tulosten vuoksi, sillä siinä reilut 54 % vastasi, ettei syö koululounasta päivittäin. Sen tuloksia hyödynnetään toiminnan suunnitteluun, ennen kaikkea ruokalistasuunnittelussa palautteet otetaan huomioon. [Tulokset 2023](#) ja [tulokset 2024](#).
- Toiveruokakysely: Vuosittain toistuva, siinä lapset ja nuoret saavat äänestää suosikkejaan toiveruokaviikolla toteutettaviksi.
- Ruokaraadit: Järjestetään myös vuosittain jokaisessa koulussa ja vaikuttavat ruokalistan suunnitteluun.
- Palautelaput keittiöihin ja sähköpostipalautteet.

Palvelut

Ruokapalvelut järjestävät koulu- ja päiväkotiruokailun ja se on yksi kunnan keskeisistä hyvinvointipalveluista -> antaa energiaa, voimaa ja jaksamista asiakkailleen koulu-, päiväkoti- ja työpäivään. Ruokailu on sosiaalisesti tärkeä tapahtuma ja päivän virkistyshetki. Kokonaisvaltaista hyvinvointia vauvasta työikäisiin kuntalaisiin. Tuotamme palveluita pääosin asiakasryhmille, jotka eivät itse pysty valitsemaan / saa valita, missä lounaansa syövät. Siksi palvelualueen vastuu hyvinvoinnista ja ravitsemuksesta on suuri.

Toimintamallit

- Ruokapalvelupäällikkö osallistuu muutaman kerran vuodessa nuorisovaltuuston kokoukseen, jossa suunnitellaan yhdessä asiakaskyselyn kysymykset ja saa antaa palautetta.

Yhteistyötahot

- Koulutus- ja varhaiskasvatuspalvelut ovat pääyhteistyökumppanimme, koska heille palvelua tuotetaan. Palaverreja on säännöllisesti eri kokoonpanoilla ja lisäksi ruokapalvelupäällikkö kirjoittaa muutaman kerran vuodessa tiedotteen palveluista, esim. onko jotain tärkeää, tulossa muutoksia tai teemapäiviä yms.
- Ei järjestö- tai muita yhteistyötahoja, eikä yhteistyöverkostoja.

3.4.7 Nuorisopalvelut

Toimintaa ohjaavat suunnitelmat – ei ole

Lasten ja nuorten hyvinvoinnin mittarit

- Palautetta kerätään nuorisotaloilla käyviltä ja siellä toimintaan osallistuneilta lapsilta ja nuorilta syksyisin ja keväisin.
- Loma-aikojen toiminnasta kerätään palautetta vuosittain huoltajilta ja lapsilta / nuorilta. Palautetta kerätään Forms-lomakkeella.
- Tapahtumissa ja toiminnassa kysellään palautetta ja keskustellaan nuorten kanssa toiminnasta ja toiveista, joita huomioidaan suunnittelussa.
- Sovari - sosiaalisen vahvistumisen mittari, joka tuottaa tietoa etsivän nuorisotyön ja työpajatoiminnan laadusta ja vaikutuksista kyselyllä nuorilta ja aikuisilta ja siitä saadaan tuloksia ja raportti vuosittain.

Palvelut

Nuorisopalveluita tarjotaan Nikkilän nuorisotalo Nuorkalla ja Söderkullan nuorisotila Pleissillä. Nuorisotalotoiminta on keskeisin palvelu ja siellä kohdataan nuoria, ollaan tukena ja läsnä sekä tehdään yhdessä erilaisia asioita. Nuorisopalveluita tarjoavat kirjaston nuorisotyöntekijä, erityisnuorisotyö, [nuorisopassi](#) sekä etsivä ja liikkuva nuorisotyö. [Etsivä nuorisotyö](#) tarjoaa kaikille alle 29-vuotiaille mahdollisuuden henkilökohtaiseen ohjaukseen ja tukeen. Ensisijaisesti etsivät nuorisotyöntekijät palvelevat koulutuksen tai työelämän ulkopuolella olevia nuoria sekä niitä, jotka toivovat apua johonkin itseä askarruttavaan asiaan.

Wessman-talo muutetaan syksyllä 2024 lasten ja nuorten toimintakeskukseksi, mikä tarjoaa nuorille tilaa ja kokoa palveluja yhteen. Lisäksi nuorisopalveluilla on loma-aikojen toimintaa: leirejä, retkiä ja kerhoja sekä ala- että yläkoululaisille. Kesällä on myös perhepäiviä nuorisotiloilla. Nuorisopalvelut saavat oman matkailuauton, mikä mahdollistaa enemmän jalkautuvaa ja liikkuvaa nuorisotyötä. Lisäksi Sipoon kunta myöntää avustuksia nuorisotyön järjestöille.

Nuorisopalveluille kuuluu myös [nuorisovaltuuston \(nuva\)](#) koordinointi ja siinä mukana toimiminen. Nuorisopalveluiden ohjaaja on mukana kokouksissa ja auttaa käytännön asioissa, kuten tilavarausten, esityslistojen ja pöytäkirjojen tekemisessä. Nuva-vaalit pidetään kolmen vuoden välein ja uusi valtuusto aloittaa alkuvuodesta 2025.

Toimintamallit

- Nuorisopalveluilla on tunnistettu tarve tyttöjen kanssa tehtävälle kohdennetulle työlle ja kunnalla oli tytöille tarvetta vastaamaan oma kerho, mutta se on nyt päättynyt. Sitä voidaan jatkaa tarpeen mukaan. Nyt kunnan tiloissa toimii ulkoisen tahon järjestämä Tjejvillan-toiminta 13–18-vuotiaille tytöille (ruotsiksi).
- Nuorisotaloilla on säännöllisesti tyttöjen ja poikien iltoja sekä mm. yöpleissi-tapahtuma ja K-pop kerho, jossa nuoret ovat olleet mukana suunnittelemassa ja ideoimassa toimintaa.
- Huoltajia kutsutaan tutustumaan nuorisotiloihin ns. vanhempainiltoihin, mutta osallistuminen on ollut melko vähäistä.
- Etsivä nuorisotyö, joka mm. jalkautuu toiselle asteelle. Nuoret, huoltajat tai muut läheiset voivat ottaa yhteyttä etsivään nuorisotyöntekijään joko puhelimitse tai sähköisellä lomakkeella. Etsivä työ ottaa yhteyttä nuoriin, joista tulee lainmukainen ilmoitus oppilaitoksista tai puolustusvoimilta, kun (alle 25-vuotias) nuori erotetaan tai keskeyttää toisen asteen opinnot ja/tai armeijan/

siviilipalveluksen. Yhteydenotossa käydään nuoren tilannetta läpi ja mietitään jatkoa yhdessä (jos tarve ja nuorella halua yhteistyöhön).

- Mukana joustavan perusopetuksen toiminnassa (8.–9. lk.) säännöllisesti auttaen ja ollen mukana luokassa sekä toisen asteen tutustumiskäynneillä, retkillä ja leireillä.
- Saapastoiminta yhteistyössä seurakuntien kanssa: Koulutetut vapaaehtoiset kohtaavat ja kuuntelevat nuoria heidän ehdoillaan, siellä missä he ovat. Vapaaehtoiset päivystäjät kulkevat nuoren rinnalla kaduilla kuunnellen, auttaen ja opastaen. Vapaaehtoisia tukevat Saapasryhmien vastaavat ohjaajat, jotka ovat seurakuntien ja/tai kuntien tehtävään nimettyjä henkilöitä. Saapastoiminnassa jalkaudutaan juhlapyhinä, kuten vappuna tai koulujen päättymispäivänä sinne missä nuoret ovat. Uusille vapaaehtoisille on vuosittain koulutuksia (mutta heitä tulee aika vähän) ja vapaaehtoisille on myös lisäkoulutusta.
- [Ankkuritoiminta](#) yhteistyössä poliisin kanssa, toiminnan vetäminen on poliisin vastuulla: Ankkuritoimintamalli perustuu moniammatilliseen yhteistyöhön ja yhteisesti sovittuihin pysyviin rakenteisiin. Tavoitteena on edistää lasten ja nuorten hyvinvointia ja osallisuutta: rikosten ennaltaehkäisy ja puuttuminen nuorten rikosentekijöiden toimintaan jo ennen kuin rikoskierre ehtii muodostua. Nuorisopalvelut ovat mukana Ankkuritapaamisissa poliisin kutsumana.

Yhteistyötahot

- Koulutuspalvelut: Mukana mm. koululaisten ryhmäytymisessä. Etsivät nuorisotyöntekijät mukana toisella asteella ryhmäytymisessä. Koululuokat vierailevat ryhminä opettajan kanssa nuorisotaloilla, mikä tuo niitä nuorille näkyviksi ja saavutettavammiksi.
- Kirjastopalvelut: Kirjaston nuorisotyöntekijä, järjestetty yhdessä tapahtumia/kerhoja sekä mukana kirjaston järjestämässä maahanmuuttajanuorten ryhmässä (tytöille ja pojille omat).
- Työllisyyspalvelut: Etsivä nuorisotyö tekee yhteistyötä kunkin nuoren kohdalla tarpeen mukaan.
- Liikuntapalvelut: Järjestetään yhdessä tapahtumia ja nuorisopalvelut voivat esim. ohjata liikuntaneuvontaan.
- Järjestöt: Lokakuussa pidetään järjestötapaaminen. Aseman lapset ry:stä saatu matkailuauto, mikä mahdollisti liikkuvaa nuorisotyötä. Tjejvillan ja MLL järjestävät toimintaa nuorisopalvelujen tiloissa, mutta ei muutoin yhteistyötä. Nopee ry:n kanssa ollut yhteistyötä.
- Alakoululla on ollut Aseman lapset ry:n tunnetaito-ohjelman mukainen Friends-ryhmä.
- Seurakunnat (Saapastoiminta)
- Poliisi (Ankkuritoimintamalli)
- Puolustusvoimat: Mukan kutsunnoissa ja aikalisätoiminnassa
- Etsivän työn ja toisen asteen luoma monialainen verkosto, jossa mukana mm. hyvinvointialueelta terveydenhuolto ja aikuissosiaalityö, maahanmuuttajapalvelut

3.4.8 Sipoon opisto

Toimintaa ohjaavat suunnitelmat – ei ole

Lasten ja nuorten hyvinvoinnin mittarit – ei ole

Palvelut

Sipoon opistolla on lapsille suunnattuja kursseja, kuten musiikkia, liikuntaa ja ruokakursseja. Nuoret voivat osallistua kaikille kursseille mm. taide, musiikki. Lasten ja nuorten toiminta ei kuitenkaan ole Sipoon opiston painopiste tai keskeinen asiakasryhmä. Sipoon opistolla on järjestämis- ja koordinoituvastuu (syksystä 2023 alkaen) Hobari-toiminnalle, joka on maksutonta harrastustoimintaa lapsille ja nuorille. Rahoitus toimintaan haetaan lukuvuosi kerrallaan ja kerhojen määrä tulee sen mukaan, miten rahoitusta saadaan.

Toimintamallit

- Suomen harrastamisen malli, Hobari-toiminta: Opetusministeriön järjestämä harrastustoiminnan Suomen malli, Sipoossa nimellä Hobari-toiminta. Harrastukset järjestetään kouluissa iltapäivisin ja se on peruskouluikäisille avointa ja maksutonta toimintaa. Harrastusmahdollisuuksia on monipuolisesti liikunnasta taiteisiin ja kokkauksesta koodaukseen. Viestintä toiminnasta on kehittynyt ja lapset ja nuoret ovat hyvin löytäneet kursseja. Kurssuja järjestetään kaikissa kouluissa (syksy 2024).
- Kurssipalaute aina kurssien jälkeen. Hobari-toiminnasta kysytään palautetta ja se on myös hankehakemuksissa vaatimuksena. Palautekysely joka kerhosta, huoltajat vastaavat tai iän mukaan lapsi/nuori yhdessä huoltajan kanssa. Palautetta hyödynnetään seuraavia kursseja ja kerhoja suunniteltaessa.

Yhteistyötahot

- Hobari-toiminnan yhteistyöverkosto Uudenmaan kuntien kanssa
- Koko Suomen kuntien kanssa verkosto (HSM-whatsapp ryhmä)
- Hobarin osalta mm. seuraavat toimijat tarjoavat kerhoja:
  - o Sibbo-Vargarna: järjestää jalkapalloa
  - o Pompit ry: liikuntakursseja
  - o PopUp ry: taidekerhoja
  - o Nopee ry: lapsille ja nuorille paja
  - o Yrittäjät, tuntiopettajat
- Koulujen kanssa tehdään yhteistyötä mm. tilavarausten osalta ja Timmi-pääkäyttäjien kesken.
- Tarkoitus on kevään 2025 aikana lisätä yhteistyötä muiden kunnan toimijoiden kanssa, esim. nuorisopalveluiden ja koulutuksen toimialan kanssa sekä hyvinvointialueen sosiaalihuollon kanssa.

4 Yhdyspintatyön kuvaus toimialoittain

Tässä osiossa kuvataan yhteistyö- ja yhdyspintatyökäytänteitä hyvinvointialueen kanssa kunnan näkökulmasta. Yhdyspintojen määrittely ja tehokas hyödyntäminen edistävät organisaatioiden välistä yhteistyötä ja koordinoitua, parantavat resurssien käyttöä ja palveluiden laatua sekä tukevat innovatiivisten ratkaisujen kehittämistä.

Sipoossa yhdyspintatyön käytänteet ja rakenteet ovat monin osin vielä rakentumisvaiheessa ja kehittymässä. Toisilla toimialoilla toisaalta on jo tiiviitä rakenteita ja säännöllistä yhdyspintatyötä hyvinvointialueen kanssa, mutta toisilla sitä ei vielä ole ollenkaan tai sitä aiotaan kehittää esimerkiksi vuoden 2025 aikana. Alla on koottuna kaikkien toimialojen yhteistyöverkostot, joissa hyvinvointialue tai Sipoon kunta on kutsuvana osapuolena, minkä jälkeen on kuvattu tarkemmin yhdyspintatyötä toimialoittain.

Hyvinvointialueen koollekutsumia työryhmiä / verkostoja, joissa Sipoon kunta on mukana

- Alueellinen ehkäisevän päihdetyön verkosto
- Hyte-koordinaattoriverkosto
- Opiskeluhuollon alueellinen yhteistyöryhmä
- Monialainen kuntoutustyöryhmä (neuvolan terveydenhoitaja, lääkäri, toimintaterapeutti, psykologi, puheterapeutit, vakan erityisopettaja).
- Lastensuojelun moniammatillinen asiantuntijatyöryhmä, jossa varhaiskasvatuksen toimiala mukana, jos käsitellään varhaiskasvatusikäisiä lapsia.
- Kuntouttajien kanssa yhteistyötapaaminen (psykologi, toimintaterapeutti, fysioterapeutit, puheterapeutit, vakan erityisopettajat).
- Neuvolan tiedonsiirtolomakkeen päivittämisen työryhmä (vastaavat th:t, Itä-Uudenmaan alueen henkilöitä).
- Hyvinvointialueen kotoutumisen sosiaalipalveluiden edustajien ja alueen kuntien kototyötä tekevien yhteistyöverkosto. Vaihtelevasti mukana myös vastaanottokeskukset.
- Työikäisten yhteistyöryhmä, jossa on mukana hyvinvointialue, Kela, TE-toimisto ja kunta.

Kunnan koollekutsumia työryhmiä / verkostoja, joissa hyvinvointialue on mukana

- Kuntakohtainen opiskeluhuollon ohjausryhmä
- Lasten ja nuorten hyvinvointiryhmä
- Alueellinen työllisyyden ja kotoutumisen verkosto
- Etsivän työn ja toisen asteen luoma monialainen verkosto, jossa mukana mm. hyvinvointialueelta terveydenhuolto ja aikuissosiaalityö, maahanmuuttotyö.

4.1 Varhaiskasvatus

- Varhaiskasvatuksen toimiala on mukana seuraavissa hyvinvointialueen koordinoimissa verkostoissa / yhteistyöryhmissä:
  - o Monialainen kuntoutustyöryhmä viikoittain (neuvolan terveydenhoitaja, lääkäri, toimintaterapeutti, psykologi, puheterapeutit, vakan erityisopettaja)

- Lastensuojelun moniammatillinen asiantuntijatyöryhmä 1 krt / 3 viikkoa, vaka mukana, jos käsitellään varhaiskasvatusikäisiä lapsia
- Kuntouttajien kanssa yhteistyötapaaminen 2 krt vuodessa (psykologi, toimintaterapeutti, fysioterapeutit, puheterapeutit, vakan erityisopettajat)
- Neuvolan tiedonsiirtolomakkeen päivittämisen työryhmä (vastaavat th:t, Itä-Uudenmaan alueen henkilöitä)
- Toimialan vastuulla ei ole verkostoja, joissa hyvinvointialuekin olisi mukana, mutta yhteistyöpalavereja pidetään yksittäisten lasten kohdalla, jos lapsella on tuen tarvetta.
- Yhdyspintatyön ja yhteistyön tahoja ja muotoja:
  - Neuvolayhteistyö yksittäisten lasten kohdalla ja ikäryhmittäin
  - Yhteistyöpalaverit yksittäisten lasten kohdalla
  - Loka-marraskuussa monialaisia yhteistyöpalavereita esiopetuksen lapsiin liittyen
  - Lastensuojelun järjestämät koulutukset henkilöstölle
- Yhdyspintatyön koordinointiin ja toteutumisen seurantaan ei ole vakiintuneita käytänteitä.
- Toimiala ja hyvinvointialue valmistelevat yhteistyössä:
  - hyvinvointisuunnitelma

4.2 Koulutus

- Koulutuksen toimiala on mukana seuraavissa hyvinvointialueen koordinoimissa verkostoissa / yhteistyöryhmissä:
  - Alueellinen opiskeluhuollon yhteistyöryhmä: Keskeisin tehtävä on valmistella alueellinen opiskeluhuoltosuunnitelma. Lisäksi tehtävänä on seurata alueellista opiskeluhuoltosuunnitelmaa ja opiskeluhuoltopalvelujen, koulutuksen järjestäjien, sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen yhteistyön toteutumista sekä käsitellä hyvinvointialueen ja koulutuksen järjestäjien välisiä opiskeluhuollon yhteistyökysymyksiä. Säännölliset kokoontumiset.
- Hyvinvointialue on mukana kunnan koollekutsumana:
  - Kuntakohtainen opiskeluhuollon ohjausryhmä: Tehtävänä on vastata järjestäjäkohtaisen opiskeluhuollon yleisestä suunnittelusta, kehittämisestä, ohjauksesta, arvioinnista ja tiedottamisesta. Sipoota edustaa koulutuksen toimialan palvelupäällikkö. Ohjausryhmätyöskentelyn lisäksi yhteistyötä tehtiin ja toimivia yhteistyörakenteita kehitettiin opiskeluhuollon johtavien työntekijöiden ja Sipoon kouluissa työskentelevän opiskeluhuoltohenkilöstön kanssa.
- Yhdyspintatyön ja yhteistyön tahoja ja muotoja:
  - Yhteistyöryhmät, niiden kokoukset ja muu työskentely
  - Suunnitelmien valmistelu ja seuranta
  - Lapsiperheiden sosiaalityö, lastensuojelu: tehdään tarvittaessa lastensuojelulain mukaisia lastensuojeluilmoituksia ja sosiaalihuoltolain mukaisia yhteydenottoja
  - Asiakasohjaus: ohjataan hakemaan hyvinvointialueen palveluja
  - Vammaispalvelujen kanssa yhteistyö niiden lasten kohdalla, jotka ovat vammaispalvelujen piirissä.

- Toimiala ja hyvinvointialue valmistelevat yhteistyössä:
  - o Alueellinen opiskeluhoitosuunnitelma
  - o Alueellinen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma

4.3 Yhdyskunta ja ympäristö

- Yhdyskunnan ja ympäristön toimiala on mukana monissa sidosryhmissä, mutta hyvinvointialue ei varsinaisesti ole koordinoivana osapuolena. Sidoryhmiä ovat mm. kunnan omat sisäiset työryhmät, MAL- ja HSL-ryhmät sekä KUUMA-kuntien ryhmät.
- Toimialan vastuulla ei ole yhteistyöryhmiä, joissa hyvinvointialue olisi mukana. On kuitenkin Sipoon kunnan esteettömyystyöryhmä sekä Esteetön Itä-Uudenmaan työryhmä, jossa olemme mukana. Näiden kohde ei varsinaisesti ole lapset ja nuoret, mutta esteettömyys kuuluu kaikille.
- Yhdyspintatyön ja yhteistyön tahoja ja muotoja:
  - o Neuvottelut hyvinvointialueen edustajien kanssa
  - o Seudullinen kehittämissyhteistyö (MAL & KUUMA)
  - o Alueellisen tason yhteistyötä tehdään: mm. MAL-työ ja KUUMA-seudun työryhmät
  - o Tilojen vuokraaminen hyvinvointialueelle ja neuvottelut jatkosta. On mahdollista, että tulevaisuudessa esim. kuraattorien tilat kouluissa vuokrataan HVA:lle.
  - o Yhteistyö Esteetön uusimaa 2021–2025 ohjelmassa, Sipoo mukana
- Yhdyspintatyön koordinoimisen ja toteutumisen seurannan käytänteitä:
  - o Ei varsinaisia keskitettyjä käytänteitä sidoryhmätyöskentelyn lisäksi
  - o Elinkeinoyhteistyön kehittäminen, kaavoituksen ja asumisen kehittäminen
  - o Alueellinen kehittäminen ja aluesuunnittelu tehdään tiedostaen ympäristön hyvinvointiteemat sekä alueen asukkaat keskiössä eli vauvasta vaariin
- Toimiala ja hyvinvointialue valmistelevat yhteistyössä:
  - o Tilojen ja rakennusten vuokrasopimukset
    - SOTE-kiinteistöt ja esim. vapaapalokunnan rakennukset ja maa-alueet
  - o Kaavoitusohjelma & kaavoitukseen liittyvä yhteistyö
    - Esim. uuden mahdollisen pelastusaseman mahdollistaminen
  - o Hyvinvointialue antaa lausunnon kaavoihin, rakennus- tai ympäristölupiin tarvittaessa, jos ne selkeästi vaikuttavat heidän toimintaansa.

4.4 Arki ja vapaa-aika

- **Liikuntapalvelut:** Liikuntapalveluilla ja hyvinvointialueella on säännöllisiä palaverreja liikuntaneuvonnasta sekä yhteistyökokouksia.
- **Kirjastopalvelut:** Neuvolan kanssa olisi toive ja halu tehdä enemmän yhteistyötä, mutta se jäänyt ohuemmaksi neuvolan siirryttyä hyvinvointialueelle. Neuvolan kautta menee edelleen infoa kirjastolta. Muuten yhteistyötä hyvinvointialueen kanssa ei ole.
- **Kulttuuripalvelut:** Ei ole vielä yhteistyötä hyvinvointialueen kanssa.
- **Työllisyys- ja maahanmuuttopalvelut:**

- Työllisyys- ja maahanmuuttopalvelut ovat mukana hyvinvointialueen koordinoimissa lasten ja nuorten hyvinvointiin liittyvissä verkostoissa tai yhteistyöryhmissä:
  - Yhteistyöverkosto, jossa mukana hyvinvointialueen kotoutumisen sosiaalipalveluiden edustajat ja alueen kuntien kototyötä tekevät työntekijät. Vaihtelevasti mukana myös vastaanottokeskukset.
  - Työikäisten yhteistyöryhmä, jossa on mukana hyvinvointialue, Kela, TE-toimisto ja kunta.
- Hyvinvointialue on mukana kunnan kutsumana
  - Asiakkaisiin liittyvissä palaverissa noin kaksi kertaa kuussa.
  - Alueellisessa työllisyyden ja kotoutumisen verkostossa, jonka tehtävänä on sujuvoittaa yhteistyötä sekä koota, vaihtaa ja saattaa tietoa omaan organisaatioon.
- Yhdyspintatyön ja yhteistyön tahoja ja muotoja:
  - Vähintään viikoittainen yhteistyö hyvinvointialueen sosiaalipalveluiden kotoutumisen edustajien kanssa.
  - Yhteistyöryhmät.
- Yhdyspintatyön koordinoimisen ja toteutumisen seurannan sovittuja käytänteitä ei ole.
- Työllisyys- ja maahanmuuttopalvelut ja hyvinvointialue valmistelevat yhteistyössä:
  - Palvelutarpeen arvioinnit, joista sosiaalitoimi on vastuussa.
  - Asiakkaiden omat kotoutumissuunnitelmat (niille, joille on tarvetta, harvoin tehdään lapsille ja nuorille, mutta voi olla perheille yhteinen suunnitelma) voidaan tehdä monialaisena yhteistyönä hyvinvointialueen kanssa.
- **Hyvinvoinnin edistämisen palvelualue:**
  - Hyvinvoinnin edistämisen palvelualue on mukana seuraavissa lasten ja nuorten hyvinvointiin liittyvissä hyvinvointialueen koordinoimissa verkostoissa tai yhteistyöryhmissä:
    - Hyte-koordinaattoriverkosto: Toimii alueellisena hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen yhteistyöverkostonä. Tehtävänä koota ja vaihtaa tietoa sekä viedä sitä omaan organisaatioon. Käsitellään hyvinvointialueen ja kuntien hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä, lapset ja nuoret yhtenä kohderyhmänä muiden joukossa. Toiminta hakee vielä muotoaan, mutta tarkoituksena vaihtaa tietoa sekä yhteensovittaa hyvinvointialueen ja kuntien hyte-työtä. Verkosto perustuu [hyvinvointialueen ja kuntien strategiseen yhteistyösopimukseen](#).
    - Yhteistyö hyvinvointialueen ehkäisevän työn suunnittelijan kanssa, alueellinen ehkäisevän päihdetyön verkosto. Tehtävänä päihderiskeistä tiedottaminen ja päihdeidenkäyttöön liittyviin asenteisiin vaikuttaminen sekä päihdeidenkäytön vähentäminen. Tukee kuntia ehkäisevän päihdetyön järjestämisessä ja toteuttamisessa.
    - Ruoka-aputoiminnan kehittäminen yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa (joka koordinoi kehittämistyötä).
  - Hyvinvointialue on mukana kunnan koollekutsumana:
    - Lasten ja nuorten hyvinvointiryhmä: Kokoaa tietoa lasten ja nuorten kasvu- ja elinoloista ja hyvinvoinnin tilasta, arvioi lasten ja nuorten tilannetta päätöksenteon ja suunnitelmien tueksi, edistää lanu-palveluiden yhteensovittamista ja yhteistyötä

nuorisotoiminnan toteutumiseksi. Ryhmä toimii yhteistyössä hyte-ryhmän kanssa, ja valmistelee lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman valtuustokausittain.

- Yhdyspintatyön ja yhteistyön tahoja ja muotoja:
  - Tällä hetkellä erityisesti työryhmien kokoukset. Syksyn 2024 tavoitteena on kehittää verkostoyhteistyön rakennetta, jolloin mietitään myös muita säännöllisiä rakenteita sidosryhmien (HVA, järjestöt, yritykset, muut viranomaiset) kanssa tehtävään yhteistyöhön.
- Yhdyspintatyön koordinoinnin ja toteutumisen seurannan käytänteitä:
  - Yhdyspintarakenteet kuvataan laajaan hyvinvointikertomukseen, hyvinvointikertomuksen vuosiraporttiin ja kunnan nettisivuille.
- Palvelualue ja hyvinvointialue valmistelevat yhteistyössä:
  - Lakisääteisesti sekä hyvinvointialueen että kunnan tulee valmistella oma laaja hyvinvointikertomus ja -suunnitelma sekä lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma, jotka sovitetaan yhteen. Hyvinvointialueella on voimassa oleva hyvinvointikertomus ja -suunnitelma 2023–2025, mutta sitä ei valmisteltu yhteistyössä kunnan kanssa. Tulevaisuudessa kuntien ja hyvinvointialueen suunnitelmat on tarkoitus sovittaa yhteen.
- **Ruokapalvelut:** Hyvinvointialueen kouluterveydenhuollon kanssa satunnaista yhteistyötä, mutta ei muuten yhteistyötä hyvinvointialueen kanssa. Kerran vuodessa pidetään ajankohtaisista asioista palaveri kouluterveydenhoitajien kanssa, aiheina esim. erityisruokavaliot.
- **Nuorisopalvelut:** Yhteistyö sosiaalitoimen, poliisin ja mielenterveyspalveluiden kanssa. Etsivän työn ja toisen asteen luoma monialainen verkosto, jossa mukana mm. hyvinvointialueelta terveydenhuolto ja aikuissosiaalityö, maahanmuuttotyö.
- **Sipoon opisto:**
  - Opisto ei ole mukana lasten ja nuorten hyvinvointiin liittyvissä hyvinvointialueen koordinoimissa verkostoissa tai yhteistyöryhmissä.
  - Hobari-toiminnan osalta on yhteistyöverkosto Uudenmaan kuntien kanssa, mutta ei hyvinvointialueen koordinoimana. Eri kuntien kerhotoimintojen kanssa on yhteistä ideointia, kysymysten ja kokemusten jakamista ja verkostoitumista.
  - Tarkoituksena lisätä kevään 2025 aikana yhteistyötä ja verkostoitua hyvinvointialueen sosiaalihuollon kanssa, esim. niin että sieltä voitaisiin ottaa yhteyttä opistoon ja yhdessä ohjata ja löytää harrastustoimintaa ja sopiva hobari-kerho sitä tarvitsevalle lapselle.

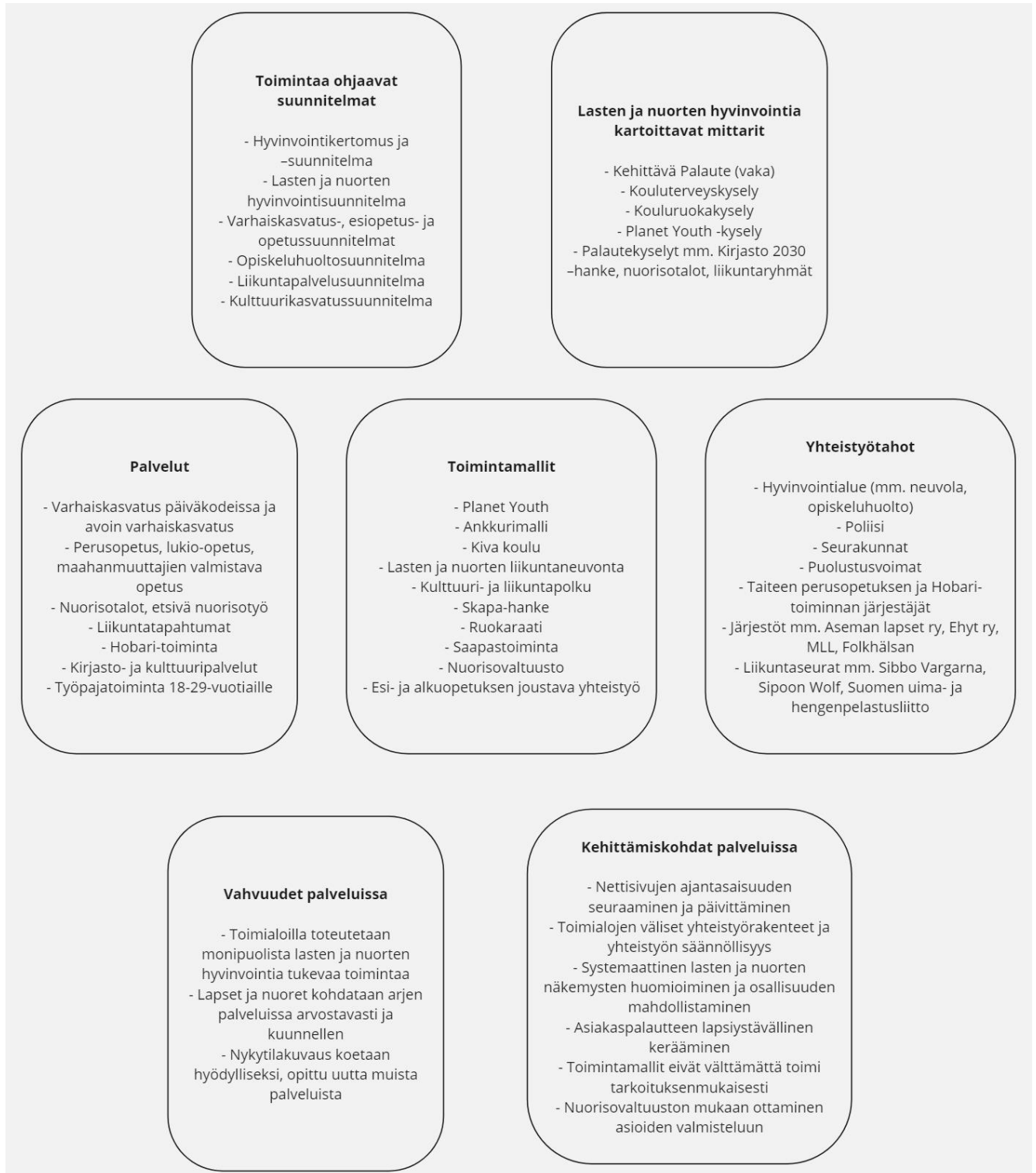

5 Yhteenveto

Nykytilakuvauksen perusteella Sipoossa on paljon erilaista, monipuolista ja toimivaa lasten ja nuorten hyvinvointia tukevaa toimintaa. Monissa palveluissa lasten ja nuorten hyvinvoinnin kehittäminen on keskeinen painopiste, mutta toisissa toisaalta lapset ja nuoret eivät ole keskeisin kohderyhmä. Sipoossa lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistäminen on ollut strategiassa painopisteenä ja vuonna 2024 Sipoossa alkoi koko kuntaa koskettava lasten ja nuorten hyvinvointia edistävä Planet Youth -toimintamalli.

Toimialat ja palvelualueet tunnistivat nykytilakuvauksen tapaamisten myötä palveluidensa vahvuuksia ja kehittämiskohtia. Vahvuutena tunnistettiin, että arjen palveluissa lapset ja nuoret kohdataan arvostavasti ja heidän ajatuksensa huomioidaan toiminnan suunnittelussa. Kuitenkin esimerkiksi palveluista viestintä tunnistettiin kehittämiskohdaksi ja nostettiin myös nuorisovaltuustossa esiin. Kehitettävää tunnistettiin myös lapsiystävällisessä palautteenkeruussa, lasten ja nuorten systemaattisessa osallistamisessa sekä yhteistyörakenteissa kunnan sisällä. Toisaalta yhteistyö koettiin myös vahvuudeksi ja monet toimialat tai palvelualueet kokivat toimivansa hyvin yhdessä, mutta kaikilla se ei ole välttämättä säännöllistä ja systemaattista, jolloin se voi unohtua rakenteiden puuttuessa.

Lapsiystävällisen kunnan indikaattoreiden arvioista saatiin konkreettisia kehittämiskohtia ja toisaalta voitiin tuoda esiin siitä, mikä palveluissa jo toimii hyvin. Nuorisovaltuuston näkemykset lasten ja nuorten palveluihin sekä indikaattoreihin nähtiin arvokkaita ja ne otetaan huomioon palvelujen ja toiminnan kehittämisessä. Nykytilakuvaus tulee osaksi kunnan laajaa hyvinvointikertomusta, jolloin sitä voidaan hyödyntää laajemminkin palvelujen ja lapsen oikeuksien kehittämisessä kunnan rakenteissa.

Kuva 2 Nykytilakuvauksen yhteenveto

Liite 1. Lapsiystävällisen kunnan indikaattorit

Nykytilakuvauksessa hyödynnetään Unicefin lapsiystävällisen kunnan 2–3 keskeistä indikaattoria jokaisesta viidestä teemasta:

- 1) lapsen oikeudet kunnan rakenteissa
- 2) yhdenvertaisuus
- 3) lapsen etu
- 4) oikeus elämään ja kehittymiseen
- 5) osallisuus.

Taulukoissa on esitetty teemojen alle valitut indikaattorit tasokuvauksineen sekä yhteisesti muodostettu arvio Sipoon nykytilasta. Arviot on muodostettu yhteisesti toimialatapaamisissa käytyjen keskustelujen pohjalta lasten ja nuorten hyvinvointiryhmässä sekä kolme indikaattoria on käsitelty ja arvioitu myös nuorisovaltuustossa. Arviot on esitelty ja hyväksytty kunnan johtoryhmässä.

Taulukko 2 Indikaattoreiden tasokuvaukset ja nykytilan arviot

TEEMA 1: Lapsen oikeudet kunnan rakenteissa
INDIKAATTORI: Kuntastrategia sisältää tavoitteen lapsen oikeuksien ja lapsiystävällisyyden toteutumisesta.
TASO 1: Toteutuu vähän tai ei lainkaan. Kuntastrategiaan ei ole kirjattu lapsen oikeuksia eikä lasten hyvinvointia.
TASO 2: Toteutuu jossain määrin. Kuntastrategiaan on kirjattu lapset ja hyvinvointi, mutta ei viitata lapsen oikeuksiin eikä eritellä lasten erityistä asemaa ja/tai eri lapsiryhmiä.
TASO 3: Toteutuu hyvin. Kuntastrategiaan on kirjattu lapset ja hyvinvointi ja avattu lasten erityistä asemaa ja/tai viitattu eri lapsiryhmiin. Ei viitata lapsen oikeuksiin ja niiden toteutumiseen.
TASO 4: Toteutuu erinomaisesti. Kuntastrategiaan on kirjattu tavoitteeksi lapsen oikeuksien toteutuminen ja avattu lasten erityistä asemaa.
SIPOON NYKYTILA: Taso 2. Kuntastrategiaan on kirjattu lasten hyvinvoinnin parantaminen, mutta ei viitata lapsen oikeuksiin. Ei ole eritelty lasten erityistä asemaa tai eri lapsiryhmiä, on mainittu erikseen lapsiperheet.
INDIKAATTORI: Lapsen oikeudet (etenkin yhdenvertaisuus, osallisuus, lapsen etu, oikeus elämään ja kehittymiseen) sisältyvät lasten kannalta keskeisiin, koko kuntaa ohjaaviin asiakirjoihin, ohjelmiin ja suunnitelmiin. (Hyvinvointikertomus ja (lasten ja nuorten) hyvinvointisuunnitelma, kotouttamissuunnitelma, osallisuus- tai vuorovaikutussuunnitelma, oppilaitosten ja varhaiskasvatuksen toimipaikkojen yhdenvertaisuus- sekä tasa-arvosuunnitelmat, kunnan toiminnalliset yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelmat (ei henkilöstöä koskeva).
TASO 1: Toteutuu vähän tai ei lainkaan. Lapsen oikeuksien yleisperiaatteet eivät sisälly kuntaa ohjaaviin asiakirjoihin, dokumentteihin tai suunnitelmiin.
TASO 2: Toteutuu jossain määrin. Kaikki tai osa lapsen oikeuksien yleisperiaatteista sisältyy joihinkin kuntaa ohjaavista asiakirjoista, dokumenteista ja suunnitelmista.
TASO 3: Toteutuu hyvin. Kaikki tai osa lapsen oikeuksien yleisperiaatteista sisältyy suurimpaan osaan kuntaa ohjaavista asiakirjoista, dokumenteista ja suunnitelmista. Suunnitelmien ja ohjelmien toteutumista seurataan ja arvioidaan.

TASO 4: Toteutuu erinomaisesti. Vähintään lapsen oikeuksien yleisperiaatteet sisältyvät kaikkiin kuntaa ohjaaviin asiakirjoihin, ohjelmiin ja suunnitelmiin (ainakin osallisuus- tai vuorovaikutussuunnitelma, kotouttamissuunnitelma, kolme eri yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelmaa, oppilashuoltosuunnitelma, lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma, hyvinvointikertomus). Näissä huomioidaan myös eri lapsiryhmät ja eri ikäiset lapset. Suunnitelmien ja ohjelmien toteutumista seurataan ja arvioidaan.

SIPOON NYKYTILA: Taso 2. Kunnan hyvinvointikertomuksessa ei mainita lapsen oikeuksia. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmassa on maininta lapsen oikeuksista kansallinen lapsistrategian kuvauksen yhteydessä, muttei varsinaisesti itse suunnitelmassa. Kotouttamissuunnitelmaan, oppilashuolto- ja opetussuunnitelmiin sekä varhaiskasvatussuunnitelmaan sisältyvät lapsen oikeudet. Varhaiskasvatus-, opetus ja oppilashuoltosuunnitelmissa näkyy keskeisenä erityisesti lapsen etu ja niissä huomioidaan eri lapsiryhmät ja eri ikäiset lapset. Niitä seurataan ja arvioidaan säännöllisesti. Kunnan yhteinen osallisuusmalli on suunnitteilla ja valmisteilla. Varhaiskasvatuksen tasa-arvo ja yhdenvertaisuussuunnitelma on valmistunut ja yksiköiden omat yhdenvertaisuus- sekä tasa-arvosuunnitelmat tehdään kesäkuuhun 2025 mennessä.

INDIKAATTORI: Kunnan viestintä edistää lapsen oikeuksien näkymistä ja toteutumista.

TASO 1: Toteutuu vähän tai ei lainkaan. **Viestintä ei vielä täytä täysin saavutettavuusdirektiivin edellytyksiä. Lapsen oikeuksien toteuttamiseen viestinnän keinoin ei ole vielä panostettu.**

TASO 2: Toteutuu jossain määrin. **Viestintä täyttää saavutettavuusdirektiivin edellytykset. Lapsiperheille on suunnattu jonkin verran viestintää, ja palvelut on helppo löytää. Viestinnän sisällöissä lapsi aiheita nostetaan silloin tällöin, eikä niiden sävyyn puhua lapsista ole kiinnitetty erityistä huomiota.**

TASO 3: Toteutuu hyvin. Viestintä on saavutettavaa ja esteetöntä (saavutettavuusdirektiivin edellytysten lisäksi esim. selkokieliäisyys, eri kieliversiot). Lapsiperheille ja lapsille on suunnattu viestintää, ja palvelut on helppo löytää. Lasten asiat nousevat esiin viestinnässä ja lapsista, nuorista ja lapsuudesta puhutaan arvostavasti ja lasten toimijuutta korostaen.

TASO 4: Toteutuu erinomaisesti. Viestintä on saavutettavaa ja esteetöntä (saavutettavuusdirektiivin edellytysten lisäksi esim. selkokieliäisyys ja eri kieliversiot). Lapsiperheille ja lapsille on suunnattu viestintää, ja lapsiperheille suunnatut palvelut löytyvät helposti ja kootusti. Kunnassa on selkeitä vastuut lapsille viestimisestä. Lasten asiat nousevat esiin myös kunnan muussa viestinnässä. Viestinnässä on lapsia, nuoria ja lapsuutta arvostava sävy, ja siinä esiintyy moninaisia lapsia ja perheitä. Viestinnässä vältetään stereotyyppien vahvistamista. Kunta viestii avoimesti onnistumisistaan, haasteistaan ja päätösten taustoista (esim. lapsivaikutusten arvioinnit). Viestintää tehdään ja suunnitellaan myös yhdessä moninaisten lasten kanssa, ja heiltä kerätään palautetta viestinnän saavutettavuudesta. Viestintää kohdennetaan tarpeen mukaan monimuotoiset perheet huomioiden (esim. viestintä varhaiskasvatumahdollisuuksista vieraskielisille perheille). Kunta viestii myös lasten käyttämissä viestintäkanavissa.

SIPOON NYKYTILA: Taso 2. Viestintä täyttää saavutettavuusdirektiivin edellytykset, mutta selkokielistä viestintää ei tehdä, eikä sävyyn puhua lapsista ole kiinnitetty erityistä huomiota. Nuvan näkökulma: Taso 1. Ei lapsille ja nuorille suunnattua viestintää sillä tavalla, että se on heille saavutettavaa ja löytyisi helposti. Esim. Ennen lukioikää info nuorelle kulki vain vanhempien kautta. Tapahtumista ja toiminnasta tieto tai mainos someen/nettiin tulee monesti vasta tapahtuman jälkeen. Tapahtumien markkinointi ja tiedotus niistä ei aina nuorille näkyvillä ja nettisivuilta todella hankala löytää tietoa.

TEEMA 2: Yhdenvertaisuus

INDIKAATTORI: Kunta kohdentaa resursseja tai erityistä tukea haavoittuvassa asemassa oleville lapsille.

TASO 1: Toteutuu vähän tai ei lainkaan. Ei kohdennettua tukea.
TASO 2: Toteutuu jossain määrin. Kunnassa on käytössä muutamia positiivisen erityiskohtelun muotoja, ei kohdennettuja resursseja.
TASO 3: Toteutuu hyvin. Kunta kerää tietoa kohdentamisen mahdollistamiseksi, ja kunnassa on useampia positiivisen erityiskohtelun muotoja ja resursseja on kohdennettu haavoittuvassa asemassa olevien lasten tukemiseen.
TASO 4: Toteutuu erinomaisesti. Kunnassa kerätään kattavasti tietoa esim. sosioekonomisesti heikossa asemassa olevien alueiden ja koulujen tunnistamiseksi. Käytössä on useita positiivisen erityiskohtelun muotoja ja rahoitusmalleja resurssien ja tuen kohdentamiseen haavoittuvassa asemassa oleville. Kaavoitusratkaisulla ehkäistään alueellista eriarvoistumista.
SIPOON NYKYTILA: Taso 3: Vakan Kepa-tutkimuksen avulla kerätään tietoa kohdentamisen mahdollistamiseksi ja hankerahoitusten kautta on kohdennettuja resursseja haavoittuvassa asemassa olevien lasten tukemiseen. Etsivän nuorisotyön asiakkaat ovat usein haavoittuvassa asemassa olevia ja kunta on panostanut etsivään työhön, eikä se ole esim. hankerahoituksen varassa. Nuorisotaloilla ja etsivässä työssä tunnistetaan haavoittuvassa asemassa olevat nuoret ja sen perusteella huomioidaan ja tuetaan heitä kohdennetusti. Kouluyhteistyö ja yksilötyö erityisnuorisotyössä sekä Ankkuritoiminta kohdistuvat haavoittuvassa asemassa oleviin nuoriin. Koulutus kerää tietoa kohdentamisen mahdollistamiseksi (Sotkanet) ja resursseja kohdennetaan haavoittuvassa asemassa oleville lapsille ja nuorille. Koulujen eriytyminen nähdään / huomioidaan ja tarpeiden mukaan suunnataan resursseja. Kaavoituksella pyritään tukemaan monipuolista asuntotuotantoa eri alueilla. Työllisyyspalvelut tarjoavat kesätöitä 8.-9.-luokkalaisille nuorille. Osa kesätyöllistetyistä valitaan koulujen opojen ehdottamista nuorista sen perusteella, että nämä nuoret hyötyisivät tuetusta kesätyökokemuksesta ja jotka ovat jollain tapaa haavoittuvammassa asemassa.
INDIKAATTORI: Kunta varmistaa, että jokaisella lapsella, (myös esim. vähävaraisten perheen lapsella sekä lapsella, jolla on vamma) on mahdollisuus harrastuksiin ja mielekkääseen vapaa-aikaan.
TASO 1: Toteutuu vähän tai ei lainkaan. Ei monipuolisia, saavutettavia tai edullisia harrastusvaihtoehtoja tai vapaa-ajan tiloja lapsille ja nuorille.
TASO 2: Toteutuu jossain määrin. Kunnassa on tarjolla maksuttomia tai edullisia harrastustoimintoja, mutta niiden saavutettavuutta ei ole arvioitu esimerkiksi vammaisten lasten, sateenkaarilasten tai vieraskielisten lasten tarpeita huomioiden.
TASO 3: Toteutuu hyvin. Maksuttomia ja saavutettavia harrastuksia ja vapaa-ajan tiloja tarjotaan ja mahdollistetaan suurimmalle osalle lapsista ja nuorista, huomioiden vähintään lapset, joilla on vamma, sekä vähävaraisten perheiden lapset. Harrastusten saavutettavuutta arvioidaan satunnaisesti.
TASO 4: Toteutuu erinomaisesti. Maksuttomia ja saavutettavia harrastuksia ja vapaa-ajan tiloja tarjotaan ja mahdollistetaan kaikille lapsille ja nuorille (esim. sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjen erityistarpeet huomioitu). Vammaiset lapset ja nuoret saavat tarvitsemaansa henkilökohtaista apua ja kuljetuspalveluja, jotka mahdollistavat harrastukset ja ystävyyssuhteet ilman perheen kuormittumista. Kunnassa järjestetään kohdennettuja liikkumisryhmiä liikuntaseuratoiminnan ulkopuolella oleville lapsille ja nuorille. Harrastusten saavutettavuutta arvioidaan vuosittain.

SIPOON NYKYTILA: Taso 3. Lapsiperheet voivat hakea harrastuksiin taloudellista liikuntatukea seurojen kautta. Maahanmuuttajille on kohdennettuja liikuntaryhmiä ja uimakouluja järjestetään lapsille, jotka tarvitsevat lisäopetusta. Erityislapsille on maksuton liikuntaryhmä, Hyvät muuvit –liikuntatapahtuma ja maksullinen erityisuinti. Liikuntatapahtumissa ja mm. puistoruokailun yhteydessä on ilmaista ohjattua liikuntaa. Lapset ja nuoret voivat käyttää omatoimisesti vapaa-ajan tiloja. Kirjaston maksuttomat palvelut, saavutettavat verkkomateriaalit ja selkokielineen Celia-kirjasto ovat kaikkien käytössä. Kirjastoissa on maksuttomia pelilaitteita ja lautapelejä. Kirjastojen tilojen osalta tehdään tilasuunnittelua ja arvioidaan esteettömyyttä ja aukioloaikoja. Erityisryhmät huomioidaan kirjavinkkauksissa ja heille on omia satutunteja. Alle 3-vuotiaille on satutunteja ja jalkaudutaan myös päiväkoteihin ja kouluihin, jotta tavoitetaan kaikki lapset ja nuoret siellä missä he ovat. Maksuton Hobari-toiminta, jota järjestetään joka koulussa. Nuorisopassilla pääsee ilmaiseksi kulttuuritapahtumiin. Kouluilla on kulttuuripolku, jossa kaikki lapset ja nuoret pääsevät osallistumaan kulttuuritoimintaan koulupäivän aikana. Kaikissa kouluissa on kerhotoimintaa, mm. käsityökerho ja shakkikerho toimivat hankerahoituksella. Koulujen aamu- ja iltapäivätoiminta 1.–2.-luokkalaisille sekä alakouluikäisille lapsille, joilla on jokin vamma tai tuen tarve. Lapset, joilla on jokin vamma, vähävaraisten perheiden ja vieraskieliset lapset huomioidaan monipuolisesti, mutta harrastusten saavutettavuutta ja sateenkaarilasten tarpeita ei ole juuri arvioitu tai huomioitu.

TEEMA 3: Lapsen etu

INDIKAATTORI: Lapsi yksilönä: Kunnassa on käytössä selkeät ohjeistukset lapsen edun ensisijaisen huomioon ottamisen systemaattiseksi toteuttamiseksi. Lapsen edun arvioimista tekee yhdessä pätevien ammattilaisten joukko.

TASO 1: Toteutuu vähän tai ei lainkaan. Lapsen edun ensisijaisen huomioon ottamisen systemaattisen toteuttamisen tueksi yksittäistä lasta koskevissa hallinnollisissa päätöksissä ei ole laadittu ohjeistuksia.

TASO 2: Toteutuu jossain määrin. Lapsen edun ensisijaisen huomioon ottamisen toteuttamisen tueksi on kunnassa laadittu ohjeistuksia joillakin toimialoilla. Ohjeita hyödynnetään jonkin verran.

TASO 3: Toteutuu hyvin. Lapsen edun ensisijaisen huomioon ottamisen systemaattisen toteuttamisen tueksi on kunnassa käytössä selkeät ohjeistukset, joita eri toimialojen työntekijät hyödyntävät jonkin verran yksittäistä lasta koskevissa hallinnollisissa päätöksissä.

TASO 4: Toteutuu erinomaisesti. Lapsen edun ensisijaisen huomioon ottamisen systemaattisen toteuttamisen tueksi on kunnassa käytössä koko kunnan tasolla hyväksytyt, yhteiset selkeät ohjeistukset, joita eri toimialojen työntekijät hyödyntävät aktiivisesti yksittäistä lasta koskevissa hallinnollisissa päätöksissä. Kunnan työntekijät kokevat, että heillä on riittävästi aikaa lapsen edun arvioimisen tekemiseen. Lapsen edun täytäntöönpanoa tuetaan kunnassa esim. mentoroinnin ja koulutusten avulla.

SIPOON NYKYTILA: Taso 2. Vakan sijoituspäätöksissä ja tuen päätöksissä on selkeät toimintamallit ja ohjeistukset lapsen edun ensisijaiseen huomioon ottamiseen, ja jokaisen lapsen kohdalla lapsen etu arvioidaan yksilöllisesti. Lapsen edun täytäntöönpanoa tuetaan kunnassa esim. mentoroinnin ja koulutusten avulla. Lapsen edun ensisijainen huomioon ottaminen on kouluissa systemaattista, edun arvioimista tekee yhdessä pätevien ammattilaisten joukko. Maahanmuuttajaperheitä tukiessa ja heitä kohdatessa huomioidaan lapset yksilöinä ja ohjataan heitä yksilöllisesti tarvittavan avun tai palvelun piiriin. Ei ole kunnan yhteistä ohjeistusta, jota eri toimialat käyttäisivät.

INDIKAATTORI: Lapset ryhmänä: Lapsivaikutusten arviointeja (LAVAA) toteutetaan kunnassa systemaattisesti.
TASO 1: Toteutuu vähän tai ei lainkaan. Kunnassa on toteutettu yksi tai ei yhtään LAVAA. LAVAA ei tunneta eikä sitä nähdä tarpeelliseksi.
TASO 2: Toteutuu jossain määrin. Kunnassa toteutetaan LAVAA satunnaisesti, kun käsiteltävä/päätettävä asia koskee lapsia tai lapsiryhmiä. Arviointeja on jo toteutettu kunnassa muutamilla eri toimialoilla. LAVAA varten kerätään jonkin verran tietoa. Lasten sekä perheiden/huoltajien näkemysten huomiointi ja osallisuus varmistetaan satunnaisesti osana LAVAA. Arvioinnit dokumentoidaan eri toimialoilla eri tavoin.
TASO 3: Toteutuu hyvin. Kunnassa on laadittu linjaus, jonka pohjalta LAVAA toteutetaan lähes aina, kun käsiteltävä/päätettävä asia koskee lapsia tai lapsiryhmiä. Arviointeja on jo toteutettu kunnassa useilla eri toimialoilla. Lapsivaikutusten arviointia varten kerättävä tieto on kattavaa. Lasten sekä perheiden/huoltajien näkemysten huomiointi ja osallisuus varmistetaan useimmiten osana LAVAA. Arvioinnit dokumentoidaan ja aiemmin toteutettujen arviointien tieto on kaikkien kunnan viranhaltijoiden ja päättäjien saatavilla. Päättäjät kokevat, että LAVA tukee päätöksentekoa.
TASO 4: Toteutuu erinomaisesti. Kunnassa on laadittu linjaus, jonka pohjalta LAVAA toteutetaan systemaattisesti aina, kun käsiteltävä/päätettävä asia koskee lapsia tai lapsiryhmiä. Arviointeja on jo toteutettu kunnassa kaikilla eri toimialoilla. LAVAA varten kerättävä tieto on kattavaa, ja sitä on koottu kunnan yhteiseksi tietopohjaksi. Lasten (sekä perheiden/huoltajien) näkemysten huomiointi ja osallisuus varmistetaan aina systemaattisesti osana LAVAA. Arvioinnit dokumentoidaan hyvin, ja ne liitetään osaksi päätösasiakirjoja. Aiemmin toteutettujen arviointien tieto on helposti kaikkien kunnan viranhaltijoiden ja päättäjien saatavilla. Päättäjät kokevat, että LAVA tukee päätöksentekoa.
SIPOON NYKYTILA: Taso 1. Varhaiskasvatuksessa on tehty LAVAA. Varhaiskasvatus on saanut Reunamo Education Researchin tunnustuksen lapsivaikutusten arvioinnista toiminnassaan, ja on kutsuttu mukaan valtakunnalliseen <i>Lapsi Näkyvässä</i>-kumppanuusohjelmaan. Koulutuksen toimiala ei ole vielä käyttänyt LAVAA, mutta tulee tänä syksynä tekemään sitä. Yhdyskunnan ja ympäristön toimiala, kirjasto-, kulttuuri-, nuoriso-, työllisyys- ja maahanmuuttopalvelut, eikä Sipoon opisto ole toteuttaneet LAVAA.

TEEMA 4: Oikeus elämään ja kehittymiseen
INDIKAATTORI: Lapsille suunnatuissa palveluissa ehkäistään kiusaamista ja edistetään yhteisöllisyyttä. Lisäksi lasten kasvuympäristöissä edistetään lasten tunne- ja vuorovaikutustaitoja.
TASO 1: Toteutuu vähän tai ei lainkaan. Kunnan varhaiskasvatuksessa, perusopetuksessa ja oppilaitoksissa on laadittu kiusaamisen vastainen toimintasuunnitelma, joka keskittyy ennakoivaan toimintaan. Laadittuja suunnitelmia toteutetaan. Kiusaamiseen puututaan heikosti. Suunnitelmien mukaisten toimenpiteiden laatimisessa ei ole ollut mukana lapsia ja nuoria. Muissa lapsille suunnatuissa toiminnoissa, kuten nuorisopalveluissa ja harrastustoiminnassa, ei ole kiinnitetty huomiota kiusaamisen ehkäisyyn. Lapsia työssään kohtaavilla aikuisilla ei ole käytössään toimintamalleja yhteisöllisyyden vahvistamiseen, ja vain yksittäisillä työntekijöillä on valmiuksia tukea lasten tunne- ja vuorovaikutustaitoja.
TASO 2: Toteutuu jossain määrin. Kunnan varhaiskasvatuksessa, perusopetuksessa ja oppilaitoksissa on laadittu kiusaamisen vastainen toimintasuunnitelma, joka keskittyy ennakoivaan toimintaan. Laadittuja suunnitelmia toteutetaan kunnassa. Kiusaamiseen puututaan lähes aina. Suunnitelmien mukaisten toimenpiteiden laatimisessa on ollut satunnaisesti mukana lapsia ja nuoria. Lisäksi muissa lapsille suunnatuissa toiminnoissa, kuten nuorisopalveluissa ja harrastustoiminnassa, varmistetaan, että kiusaamista ehkäistään ja siihen puututaan lähes aina. Lapsia työssään kohtaavilla aikuisilla on käytössään melko vähän toimintamalleja yhteisöllisyyden vahvistamiseen sekä vähäiset valmiudet tukea lasten tunne- ja vuorovaikutustaitoja.

TASO 3: Toteutuu hyvin. Kunnan varhaiskasvatuksessa, perusopetuksessa ja oppilaitoksissa on laadittu selkeä kiusaamisen vastainen toimintasuunnitelma, joka keskittyy vahvasti ennakoivaan toimintaan. Laaditut suunnitelmat ovat kattavia ja niitä toteutetaan kunnassa systemaattisesti. Kiusaamiseen puututaan aina. Suunnitelmien mukaisten toimenpiteiden laatimisessa on ollut melko usein mukana lapsia ja nuoria, ja toimenpiteistä viestitään lapsille ja nuorille. Lisäksi muissa lapsille suunnatuissa toiminnoissa, kuten nuorisopalveluissa ja harrastustoiminnassa, varmistetaan, että kiusaamista ehkäistään aktiivisesti ja siihen puututaan aina. Lapsia työssään kohtaavilla aikuisilla on käytössään joitain toimintamalleja yhteisöllisyyden vahvistamiseen sekä hyvät valmiudet tukea lasten tunne- ja vuorovaikutustaitoja.

TASO 4: Toteutuu erinomaisesti. Kunnan varhaiskasvatuksessa, perusopetuksessa ja oppilaitoksissa on laadittu selkeä kiusaamisen vastainen toimintasuunnitelma, joka keskittyy vahvasti ennakoivaan toimintaan. Laaditut suunnitelmat ovat kattavia ja niitä toteutetaan kunnassa systemaattisesti. Kiusaamiseen puututaan aina. Suunnitelmien mukaisten toimenpiteiden laatimisessa on ollut lähes aina mukana lapsia ja nuoria, ja toimenpiteistä viestitään lapsille ja nuorille. Lisäksi muissa lapsille suunnatuissa toiminnoissa, kuten nuorisopalveluissa ja harrastustoiminnassa, varmistetaan, että kiusaamista ehkäistään erittäin aktiivisesti ja siihen puututaan aina. Lapsia työssään kohtaavilla aikuisilla on systemaattisesti käytössään toimintamalleja yhteisöllisyyden vahvistamiseen sekä erittäin hyvät valmiudet tukea lasten tunne- ja vuorovaikutustaitoja.

SIPOON NYKYTILA: Taso 2 (yhteinen arvio). (Vakan & kopan osalta taso 3.) Kiusaamisen vastainen toimintasuunnitelma sisältyy vasuun ja vakassa ja kopassa koulutetaan koko henkilöstö MAPA-koulutuksella (haasteellisen käytöksen ennaltaehkäisyyn ja hallintaan). Myös nuorisopalveluilla MAPA-koulutusta. Kouluissa kiusaamisen ehkäisyn suunnitelman laatimisessa pitäisi olla mukana lapsia ja nuoria (vaihtelee ehkä kouluittain), mutta toimenpiteistä ei juuri viestitä lapsille ja nuorille. Työllisyyspalveluiden työpajaryhmissä on määritelty ja sovittu kiusaamisvapaa ympäristö. Pajaryhmissä on sovitut toimintatavat, miten toimitaan esimerkiksi, jos joku ryhmässä kokee olonsa hankalaksi / kiusatuksi tms.

Kirjasto-, liikunta-, nuorisopalveluilla ei ole henkilöstölle yhtenäistä käytäntöä tai ohjetta kiusaamiseen ehkäisyyn. Kirjastolle on suunnitteilla turvallisen tilan periaatteet, joissa nostetaan esiin kiusaamisen ehkäisy ja kirjaston leireillä käydään lasten ja nuorten kanssa säännöt läpi esim. kiusaamiseen liittyen. Nuoriso- ja liikuntapalveluissa puututaan kiusaamiseen toiminnassa ja arjessa. Taiteen perusopetuksen toimijoilla on omat toimintamallit ja suunnitelmat kiusaamisen ehkäisyyn (kunta osittain osaomistajia tai kunnalla on yhteistoimintasopimus näiden toimijoiden kanssa). Kiusaamisen ehkäisyä on korostettu Hobari-toiminnassa.

Nuvan näkökulma: Taso 2. Toimintamalleja kiusaamiseen on, mutta esim. Kiva koulu todetaan olevan pelkkää puhetta, ei oikeasti vaikuttavuutta: se ei toimi kiusaamisen ehkäisyyn. Kiusaamisen muodot ovat muuttuneet niin, että se ei vastaa enää nykypäivän tarpeeseen. Kylän yhteisöllisyys on heikkoa. Nuoret saavat osallistua jonkin verran suunnitelmien laadintaan ja voivat antaa kommentteja, mutta niitä ei aina oteta huomioon.

INDIKAATTORI: Kunnan tilat ja fyysinen / rakennettu ympäristö tukevat lasten terveyttä, hyvinvointia ja liikkumista.

TASO 1: Toteutuu vähän tai ei lainkaan. Julkisia tiloja suunniteltaessa huomioidaan hyvin vähän lapsen ja nuoren näkökulma sekä erilaisten lapsiryhmien tarpeet. Kunnassa on vain vähän julkista liikennettä ja pyöriteitä mahdollistamaan lasten turvallinen liikkuminen. Lasten turvallisuus huomioidaan vain vähän kunnan erilaisia kulkureittejä ja kevyen liikenteen väyliä suunniteltaessa. Kunnan fyysinen/rakennettu ympäristö sekä esimerkiksi koulujen ja päiväkotien pihat tukevat vain vähän lasten päivittäistä liikkumista. Vain muutamat kunnan tiloista ja rakennuksista, joita käyttävät erityisesti lapset ja nuoret, ovat sisäilmaltaan terveitä ja puhtaita.

TASO 2: Toteutuu jossain määrin. Julkisia tiloja suunniteltaessa huomioidaan satunnaisesti lapsen ja nuoren näkökulma sekä erilaisten lapsiryhmien tarpeet. Kunnassa on jonkin verran julkista liikennettä ja pyöriteitä mahdollistamaan lasten turvallinen liikkuminen. Lasten turvallisuus huomioidaan satunnaisesti kunnan erilaisia kulkureittejä ja kevyen liikenteen väyliä suunniteltaessa. Kunnan fyysinen/rakennettu ympäristö sekä esimerkiksi koulujen ja päiväkotien pihat tukevat jonkin verran lasten päivittäistä liikkumista. Pieni osa kunnan tiloista ja rakennuksista, joita käyttävät erityisesti lapset ja nuoret, on sisäilmaltaan terveitä ja puhtaita.

TASO 3: Toteutuu hyvin. Julkisia tiloja suunniteltaessa huomioidaan hyvin lapsen ja nuoren näkökulma sekä erilaisten lapsiryhmien tarpeet. Kunnassa on julkista liikennettä ja pyöriteitä mahdollistamaan lasten turvallinen liikkuminen. Lasten turvallisuus huomioidaan useimmiten kunnan erilaisia kulkureittejä ja kevyen liikenteen väyliä suunniteltaessa. Kunnan fyysinen/rakennettu ympäristö sekä esimerkiksi koulujen ja päiväkotien pihat tukevat hyvin lasten päivittäistä liikkumista. Suurin osa kunnan tiloista ja rakennuksista, joita käyttävät erityisesti lapset ja nuoret, on sisäilmaltaan terveitä ja puhtaita.

TASO 4: Toteutuu erinomaisesti. Julkisia tiloja, kuten varhaiskasvatyüksikköjä, kouluja, oppilaitoksia, kauppakeskuksia, kirjastoja, nuorisotiloja, (lähi)liikuntapaikkoja, kenttiä, (leikki)puistoja sekä kulkureittejä suunniteltaessa huomioidaan systemaattisesti lapsen ja nuoren näkökulma sekä erilaisten lapsiryhmien tarpeet. Kunnassa on paljon julkista liikennettä ja pyöriteitä mahdollistamaan lasten turvallinen liikkuminen. Lasten turvallisuus huomioidaan systemaattisesti kunnan erilaisia kulkureittejä ja kevyen liikenteen väyliä suunniteltaessa. Kunnan fyysinen/rakennettu ympäristö sekä esimerkiksi koulujen ja päiväkotien pihat tukevat erittäin hyvin lasten päivittäistä liikkumista. Kunnan tilat ja rakennukset, joita käyttävät erityisesti lapset ja nuoret, ovat sisäilmaltaan terveitä ja puhtaita.

SIPOON NYKYTILA: Taso 3. Lasten ja nuorten käyttämät kunnan tilat ja rakennukset ovat sisäilmaltaan terveitä ja puhtaita. Kunnan fyysinen/rakennettu ympäristö sekä esimerkiksi koulujen ja päiväkotien pihat tukevat hyvin lasten päivittäistä liikkumista. Kaavasuunnitteluun ei kuitenkaan oteta lapsia ja nuoria systemaattisesti mukaan, vain satunnaisesti ja usein vasta suunnittelun loppuvaiheessa. Julkisia tiloja suunniteltaessa huomioidaan lapsen ja nuoren näkökulma sekä erilaisten lapsiryhmien tarpeet. Koulujen terveellisyyden, turvallisuuden ja hyvinvoinnin tarkastukset tehdään säännöllisesti ja niissä on oppilasedustajat mukana. Oppimisympäristöjen kehittäminen on teemana yhdessä koulutuksen tassuryhmässä.

TEEMA 5: Osallisuus

INDIKAATTORI: Kunta huolehtii, että osallisuus toteutuu lasten jokapäiväisissä kasvu-ympäristöissä. Osallisuuden edistäminen on ohjaava toimintaperiaate lasten ja nuorten kanssa työskenteleville.

TASO 1: Toteutuu vähän tai ei lainkaan. Osallisuutta edistetään vain rajoitettujen, edustuksellisten ryhmien tai muutenkin aktiivisten lasten ja nuorten osalta. Osallisuuteen lasten arjen elinympäristöissä ei kiinnitetä erityistä huomiota.

TASO 2: Toteutuu jossain määrin. Osallisuuden edistäminen on kuvattu kuntakohtaisissa tai koulukohtaisissa opetussuunnitelmissa sekä varhaiskasvatyüksuunnitelmissa. Osallisuus on kuvattu kaikkien lasten ja nuorten mahdollisuutena kunta- ja yksikkökohtaisissa opetussuunnitelmissa.

TASO 3: Toteutuu hyvin. Osallisuuden edistäminen on kuvattu kuntakohtaisissa tai koulukohtaisissa opetussuunnitelmissa sekä varhaiskasvatussuunnitelmissa. Osallisuuden edistämistä tarkastellaan lisäksi poikkihallinnollisesti siten, että kaikki toimialat osallistuvat osallisuuden kasvun edistämiseen, myös yksittäistä lasta koskevista asioista.

TASO 4: Toteutuu erinomaisesti. Kunnassa on selkeät vastuut osallisuuden edistämiseksi, ja sitä tuetaan lasten ja nuorten kaikissa kasvuympäristöissä. Ammattilaisia myös koulutetaan osallisuuden edistämiseksi. Osallisuuden edistäminen on kuvattu kuntakohtaisissa tai koulukohtaisissa opetussuunnitelmissa sekä varhaiskasvatussuunnitelmissa. Suunnitelmissa huomioidaan osallisuuden edistäminen eri ikäkausina ja kehitysvaiheissa.

SIPOON NYKYTILA: Taso 2. Osallisuuden edistäminen on kuvattu lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmassa sekä keskeisenä osana kunnan opetus- ja varhaiskasvatussuunnitelmia (vasussa mukana osallisuuden lupaus) ja koulukohtaisia opetussuunnitelmia. Suunnitelmissa on mainittu, että osallisuuden edistäminen varmistetaan eri ikä- ja kehitysvaiheet huomioiden, mutta niitä ei ole eriteltyinä mainittu. Kouluissa on tehty paljon osallisuuden edistämiseksi (mm. demokratia ja osallisuus -hanke), ja henkilöstöä on koulutettu osallisuuden edistämiseksi, mutta kouluterveyskyselyssä kokemus osallisuudesta ei ole ollut niin hyvällä tasolla. Kirjasto 2030-projektissa lapset ja nuoret ovat osallisina toiminnan arvioinnissa ja suunnittelussa kyselyjen avulla. Kunnassa toimii kehittämisverkosto yli toimialarajojen, ja siellä osallisuus on ollut keskeinen teema, mutta osallisuuden edistymistä ei kovin systemaattisesti arvioida poikkihallinnollisesti eikä yksittäistä lasta koskevista asioista.

INDIKAATTORI: Kunnassa on säännöllisesti ja aktiivisesti toimiva nuorisovaltuusto (nuva), oppilaskunnan hallitukset ja lapsiparlamentti, joilla on vaikutusmahdollisuuksia kunnan toimintaan ja päätöksentekoon.

TASO 1: Toteutuu vähän tai ei lainkaan. Kuntaan on luotu lain edellyttämät edustukselliset toimielimet. Koulutuksen lainsäädännössä kuvatut oppilas- ja opiskelijakunnat ovat olemassa. Kokousten lisäksi muuta toimintaa ei juuri ole.

TASO 2: Toteutuu jossain määrin. Edustukselliset toimielimet ovat toiminnassa ja niiden toimintaan on varattu resursseja. Toiminta ei ole vielä löytänyt vaikuttavaa muotoa. Rakenteet eivät tue toimielinten jatkuvuutta ja kehitystä.

TASO 3: Toteutuu hyvin. Nuvalla ja lapsiparlamentilla on aidot vaikutusmahdollisuudet kunnan toimintaan, mutta ei (ainakaan merkittävää) omaa resurssia käytössä tai valtaa päättää esimerkiksi nuorisopalvelujen resursseista. Nuvan edustajilla on vähintään läsnäolo-oikeus kunnanvaltuuston kokouksissa. Ryhmien ulkopuolisten nuorten osallisuutta ei ole erityisesti pohdittu.

TASO 4: Toteutuu erinomaisesti. Nuvalla, oppilaskunnilla ja lapsiparlamentilla on aidot vaikutusmahdollisuudet kunnassa. Kunta osoittaa toimintaan tarvittavat resurssit. Nuvan edustajilla on puhe- ja läsnäolo-oikeus kunnanvaltuuston ja lautakuntien kokouksissa, ja he saavat tähän tarvitsemansa tuen. Kunta mahdollistaa sen, että nuva voi allokoida resursseja haluamiinsa kohteisiin. Kunta kiinnittää huomiota siihen, että näihin edustuksellisiin rakenteisiin tulisi mukaan eri taustoista tulevia lapsia ja nuoria. Oppilaskunnat, nuvat ym. saavat äänensä kuuluviin kunnallisissa / paikallisissa päätöksentekokoelmissa.

SIPOON NYKYTILA: Taso 2. Kunnassa on aktiivisesti toimiva nuva ja oppilaskunnan hallitukset, mutta lapsiparlamenttia ei ole, minkä vuoksi arvioitu taso on 2. Nuvan ja oppilaskunnan hallitusten osalta taso voisi olla korkeampi, mutta niissäkään ryhmien ulkopuolisten nuorten osallisuutta ei ole erityisesti pohdittu. Kunta osoittaa nuvan toimintaan tarvittavat resurssit ja nuvalla on resursseja, joiden käytöstä he voivat itse päättää. Nuvan edustajilla on puhe- ja läsnäolo-oikeus kunnanvaltuuston ja lautakuntien kokouksissa, ja he saavat tähän tarvitsemansa tuen.

Nuvan näkökulma: Taso 1. Nuvan toiminta on lähestulkoon vain lakisäateistä, ei ole aitoa kuulemista, eikä nuvan asioita saada vietyä läpi. Monesti tuodaan asioita vain tiedoksi, ei aidosti mahdollisuutta vaikuttaa esiteltyihin asioihin, vaan päätökset on jo tehty. Kokouksia ja toimintaa on, ja kunnan sisällä nuvaa kuullaan joissain asioissa, mutta mielipiteitä ei oteta vakavasti tai ne eivät vaikuta mihinkään. Nuvalla toki on kuitenkin puhe- ja läsnäolo-oikeus kunnan valtuuston ja lautakuntien kokouksissa. Järjestöjen vaikutusvalta huono.

INDIKAATTORI: Kunnan palveluita koskeva palautteenkeruu on lapsiystävällistä, säännönmukaista ja järjestelmällistä.

TASO 1: Toteutuu vähän tai ei lainkaan. Palautetta kunnan palveluista ei juuri kerätä lapsilta. Palautteenkeruun lapsiystävällisyyteen ei kiinnitetä erityistä huomiota.

TASO 2: Toteutuu jossain määrin. Palautetta kunnan palveluista kerätään lapsilta satunnaisesti, ja kunnassa on yksittäisiä lapsiystävällisiä palautteen keruun tapoja.

TASO 3: Toteutuu hyvin. Kunnan palveluissa on useita lapsiystävällisiä palautteen keruun tapoja. Palautteen keruun monikanavaisuuden, saavutettavuuden, esteettömyyden ja vuoropuhelun merkitykseen on kiinnitetty huomiota.

TASO 4: Toteutuu erinomaisesti. Kunta varmistaa rakenteilla ja toimintatavoilla systemaattisen, ikätasaisen ja lapsiystävällisen palautteenkeruun palveluistaan. Palautemekanismissa vaikuttavuutta tarkastellaan. Palautetta antaneille lapsille viestitään, mitä vaikutusta heidän antamallaan palautteella on. Kunta kiinnittää erityistä huomiota palautteenkeruun monikanavaisuuteen, saavutettavuuteen, esteettömyyteen ja vuoropuhelun merkitykseen. Myös nimetöntä palautetta on mahdollista antaa. Eri toimialat kehittävät palautemekanismeja yhdessä.

SIPOON NYKYTILA: Taso 3. Kouluilla on säännölliset, vuosittaiset hyvinvointikyselyt (mukana nuorisopalveluilta muutama kysymys) ja oppilaskunnat keräävät palautetta ja kehittämisideoita. Ruokapalvelut keräävät palautetta säännöllisillä kyselyillä (kouluruokakysely, toiveruokakysely) ja avoimilla palautteilla. Nuorisopalvelut kysyvät palautetta nuorisotaloilla käyviltä lapsilta ja nuorilta sekä toimintaan osallistuneilta ja palautteenkeruun monikanavaisuuteen, saavutettavuuteen, esteettömyyteen ja vuoropuhelun merkitykseen kiinnitetään erityistä huomiota. Kirjastojen palautteenkeruu on Kirjasto 2030 -hankkeen myötä tänä vuonna säännöllistä. Liikuntaryhmien ja Hobari-kurssien jälkeen on palautekyselyt, joita täyttävät joko huoltajat tai huoltajat lasten kanssa, nuoret ehkä itse. Toisaalta lapsilta ja nuorilta saatu palaute on usein välitöntä ja suoraa ja sitä käytetään toiminnan suunnittelussa, mutta se ei ole systemaattista, eikä sitä aina esim. kirjata ylös (liikunta-, kirjasto-, nuorisopalvelut). Kulttuuri-, työllisyys- ja maahanmuuttopalveluilla, eikä yhdyskunnan ja ympäristön toimialalla ole säännönmukaista tai järjestelmällistä palautteenkeruuta tai asiakaskyselyjä lapsille ja nuorille. Toimialat eivät kehitä yhdessä palautemekanismeja.